

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Mastergradsavhandling

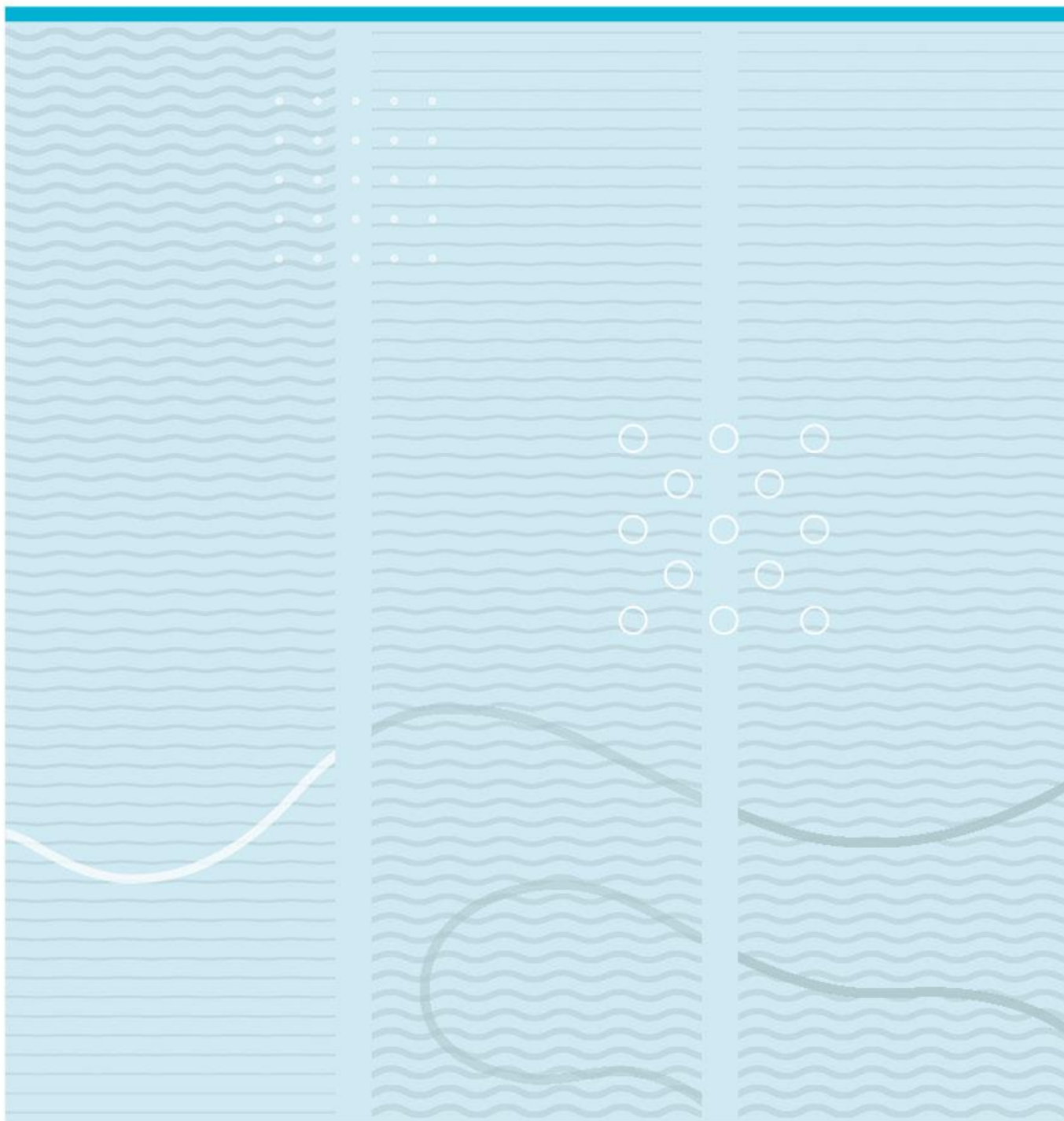
Studieprogram: MH-OPP4401

Vår/høst 2021

Arve Howlid

Ikke bare en random person

En studie av det ungdomsvennlige og likeverdige ved oppsøkende ungdomstjenester i Oslos bydeler.

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for helse- og sosialvitenskap
Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2021 Arve Howlid

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Sammendrag

Å styrke ungdoms tro på seg selv, og deres relasjon til samfunnet står sentralt i oppsøkende ungdomsarbeid. For å komme i posisjon overfor målgruppa oppsøker tjenestene ulike arenaer der ungdom oppholder seg. Arbeidet organiseres ulikt i kommuner, og mellom bydeler i Oslo. Høsten 2018 fikk Uteseksjonen i Oslo oppdrag fra Byrådet å utvikle en faglig veileder. *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom* ble vedtatt sommeren 2020. Oslostandard er en veileder til bydelene, ikke et direktiv til de oppsøkende tjenestene.

Jeg har fulgt arbeidet, fått tilgang til dokumenter og personer, samt deltatt på innspillseminar tidlig i prosessen. Jeg opplevde stor interesse, alle jeg kontaktet ønsket å bidra. Jeg forventet deltakelse fra 2-3 tjenestesteder. Her planla jeg en deltakende observasjonsrunde på en til halvannen time, og deretter intervju med 2-3 informanter. Det ble 4 observasjonsrunder, samlet pågikk disse 13 timer. Ved intervju deltok 20 informanter. Dette ga mye data.

Artikkelen studerer feltarbeideres forståelse av det *ungdomsvennlige* og *likeverdige* i egen tjeneste. Jeg går først gatelangs med oppsøkende ungdomsarbeidere under pandemien, opplever stedene og feltarbeidernes møter med ungdom. Deretter møter jeg feltarbeiderne til gruppeintervjuer om dagens situasjon, og deres forventninger til forestående *Oslostandard*.

Informantene vektlegger at tillitsbasert frivillig relasjon krever tid og forutsigbarhet, spesielt overfor *utsatt ungdom*. De vektlegger at tid er viktig både i kontakten med enkeltungdom, og i møter med utsatte ungdomsmiljø ute i det offentlige rom. Informantene anser ikke *Oslostandard* som nye føringer, mer som en etterlengtet beskrivelse av deres arbeid.

Summary

Strengthening young people's belief in themselves and their relationship to society, is central to outreach youth work. To achieve this towards vulnerable youth, the services visit various arenas where young people spend leisure time. The work is organized differently in municipalities, and between districts in Oslo. In the autumn of 2018, the central outreach service in Oslo, *Uteseksjonen*, was commissioned by the City Council to develop a professional guideline. The *Oslo standard for outreach work regarding vulnerable youth* was adopted in the summer of 2020. This standard is more a guide for the city districts, than it is a directive for the outreach services.

I have followed the process for this guideline, gained access to documents and people, and participated in a participation and insight seminar early in the process. I experienced great interest, everyone I contacted wanted to contribute. I expected participation from 2-3 service locations. I planned an observation round in each district for roughly one and a half hours, and interviews with 2-3 informants. What I got was 4 observation rounds, they lasted 13 hours. For the interviews, 20 informants participated. This provided more data than foreseen.

This article investigates fieldworkers' understanding of the youth-friendly and equality in their own services. I walked down the streets of Oslo with outreach youth workers during the pandemic. I experienced places, and the field workers' encounters with young people. After this observation I meet field workers for group interviews. The focus was the present situation for youth-friendly outreach work, and their expectations to the forthcoming standard.

My informants emphasized that a trust-based voluntary relationship required time and predictability, especially regarding vulnerable youth. They underscore that time is important in contact with both individual youths, and in encounters with vulnerable groups. The informants do not consider the standard as new guidelines, more as a long-awaited description of their work.

Innhold

Sammendrag.....	3
Summary	4
Forord.....	6
Innledning.....	7
Problemstilling	7
Metode.....	8
Datainnsamling: Informanter og observasjon.....	9
Forskerlogg	9
Bydelene	10
Analyse ved NVivo	11
Informantene kan avdekke hvilke bydeler jeg besøkte	11
Møter med ungdom ute.....	12
Fagutvikling innen oppsøkende ungdomsarbeid.....	12
Drøftingsdel.....	15
Oslostandard og Ungdomsvennlige velferdstjenester:	16
Gjøre fag og faguttrykk forståelige	17
Arenaen – der man treffer ungdommene	18
Empowerment og bemyndigelse, sett fra gateplanet.	19
Pandemiens innvirkning på studien	20
Avsluttende oppsummering.....	22
Publisering av fagartikkel.....	22
Referanser.....	24
Del 2 - Fagartikkelen.....	28
Vedlegg:	53

Forord

Jeg vil rette en stor takk til det oppsøkende fagfeltet. Alle personer og institusjoner jeg kontaktet svarte raskt positivt på mine henvendelser. Uteseksjonen i Oslo inviterte meg til møter hvor vi så på organiseringen av oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo. Dette gjorde at jeg kunne oppnå de kontaktene jeg senere fikk. KoRus Oslo inviterte meg med i innspillsmøte for Oslostandard. Her fikk jeg både se hvordan de jobbet med involvering i prosessen, og jeg traff interessante samtalepartnere i forhold til mitt prosjekt. Feltarbeidere i Oslos bydeler tok meg med inn i sitt arbeid, ut på gater uformelle samtaler med ungdom, videre delte de tanker om eget arbeid i gruppeintervjuene. Erfaringskonsulentene som så aktivt deltok bidro til en dybde i intervjuene jeg ikke ville vært foruten, selv om dette gav meg mer jobb ved transkribering og analyse.

Jeg takker også redaksjonen i Fontene Forskning som gjennomgikk et tidlig utkast til fagartikkel, og kom med grundige tilbakemeldinger på deler av teksten. Takk til medstudenter som jeg har jobbet sammen med i snart 4 år, denne tverrfaglige studentgruppa har bidratt til at jeg ser det fagfeltet jeg jobber med i større perspektiv.

Takk også til veileder Anne Inga Hilsen ved USN som har hjulpet meg gjennom prosessen med en masteroppgave som består av en fagartikkel og en fordypningsdel.

All hjelp og støtte underveis setter jeg stor pris på. Jeg håper jeg med dette kan bidra til å bringe fagutviklingen innen oppsøkende sosialt ungdomsarbeid litt videre.

Artikkelen er lagt inn som eget kapittel og med egen litteraturliste, den ligger også vedlagt som PDF. Artikkelen er på 6964 ord, inkludert sammendrag, litteraturliste, nøkkelbegrep og figurtekst. Dette etter anvisning fra fagtidsskriftet jeg har rettet meg mot, Fontene Forskning. Fordypningsdelen er 5566 ord, ekskl. sammendrag, innhold, forord, referanser og fagartikkel.

Arve Howlid, Tønsberg, 10. februar 2021

Innledning

Min interesse var tidlig avklart. Jeg ønsket å studere oppsøkende ungdomsarbeid, med fokus på ungdomsmedvirkning. Høsten 2018 kontaktet jeg Uteseksjonen i Oslo, den største og eldste oppsøkende tjenesten i Norge (Pettersen, 2019). Jeg ble invitert i møte med ledelsen ganske raskt. Da var Oslo kommune i oppstartfase for en faglig veileder som senere ville bli lansert som «Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom» (Oslo kommune, 2020b). På det tidspunkt kjente jeg ikke til planen om denne veilederen.

Planen var at høringsutkast skulle være klart høsten 2019, med iverksetting vinteren 2020. Først ønsket jeg å studere feltarbeideres tanker om denne veilederen, sett opp mot ungdomsmedvirkning. Både oppsøkende tjenester i bydelene og det regionale kompetansesenteret for rusfeltet (KoRus) ønsket å delta i en slik studie. Det ble lagt godt til rette for mitt arbeid fra alle som deltok. Jeg fikk langt flere informanter enn forventet.

Høsten 2019 ble høringsutkastet utsatt, vinteren 2020 ble ferdigstilling av Oslostandard også utsatt. Mitt fokus endret seg da fra å se på den ferdige veilederen, til å studere medvirkning i dagens oppsøkende arbeid, og feltarbeideres forventninger til Oslostandard. Da pandemien slo inn i mars ble studien lagt på is. Jeg visste ikke om studien ville la seg gjennomføre.

Parallelt med utviklingen av veilederen Oslostandard, lanserte Fylkesmannen i Oslo og Viken oppsummeringen «Ungdomsvennlige Velferdstjenester» (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019). Fokus er brukermedvirkning og ungdoms rettigheter i velferdstjenester overfor ungdom. Oppsøkende ungdomstjenester nevnes her som eksempel på velferdstjenester. Oslostandard trekker «Ungdomsvennlige Velferdstjenester» inn og løfter dermed brukerrettigheter og brukermedvirkning. Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester blir sentrale begrep i Oslostandard, og overskrift for et av temaavsnittene. Min hovedinteresse, utsatte ungdoms innvirkning på tjenester som er rettet mot dem, blir med dette tydeligere.

Problemstilling

Studien utforsker feltarbeideres forståelse av det *ungdomsvennlige* og *likeverdige* i eget arbeid. Med bakgrunn i at Oslostandard vinteren 2020 ble utsatt til etter min datainnsamling, måtte jeg gå en ekstra runde med problemstilling. Første utgave var:

- Hvilke forventninger og ønsker har oppsøkende ungdomsarbeidere i Oslo til «Oslostandard» for oppsøkende ungdomstjenester, med fokus på medvirkning og empowerment??

Endelig problemstilling for min studie er:

- Hvordan forstår feltarbeidere det ungdomsvennlige og likeverdige i oppsøkende tjenester overfor utsatt ungdom i Oslos bydeler?

Justeringen var nødvendig da Oslostandard ble utsatt. Jeg opplever at denne problemstillingen er klarere. Begrepene «ungdomsvennlige og likeverdige tjenester» var ikke brukt i tidlige beskrivelser av Oslostandard, heller ikke ved innspillsmøte jeg deltok på i juni 2019.

Forskningsspørsmålene undersøker informantenes tanker om dagens situasjon, deretter hvordan informantene ser dette opp mot en forestående veileder:

- Hvordan jobber feltarbeidere med ungdomsvennlighet og likeverdighet i Oslos bydeler i dag?
- Hvordan opplever feltarbeidere i Oslos bydeler at ungdomsvennlighet og likeverdighet er viktig i deres arbeid?
- Hvordan forventer feltarbeidere i Oslos bydeler at Oslostandard kan påvirke det ungdomsvennlige og likeverdige i deres oppsøkende arbeid?

Forskningsspørsmålene retter seg mot det ungdomsvennlige og likeverdige i deres arbeid, før Oslostandard vedtas. Informantene har deltatt i prosessen med Oslostandard siden 2019, Oslostandard er derfor viktig referanse. Jeg undersøker informantenes vurdering av eget arbeid, og deres forventninger til standarden. Studien evaluerer ikke Oslostandard.

Metode

Denne delen er også beskrevet i artikkelen. Vedlagt ligger informasjonsskriv og samtykkeskjema til informantene. Studien er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) med prosjektittel: «Medvirkning i møter på gata», referansenummer 119935. Problemstillingen er noe endret fra samtykkeskjema, som forklart innledningsvis.

Datainnsamling: Informanter og observasjon

Jeg har fulgt prosessen rundt «Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom» til denne vedtas sommeren 2020 (Oslo kommune, 2020b). Gjennom Uteseksjonen og KoRus Oslo fikk jeg oversikt over oppsøkende tjenester, og tok deretter kontakt med fire bydeler. Uteseksjonen og KoRus kjenner ikke hvilke bydeler jeg kontaktet. Tre bydeler, fra øst, sør og vest, er med i studien. Jeg har gjort fire feltobservasjoner sammen med bydelens feltarbeidere, til sammen 13 timer. Deretter gjennomførte jeg tre gruppeintervju, ett i hver bydel, med til sammen 20 informanter. Hvert intervju var om lag en time. Både antallet informanter og timer ute med feltarbeidere oversteg mitt opprinnelige ønske. Observasjonsrundene fant sted i forkant av intervju, slik hadde jeg informantenes arbeidssituasjoner som bakteppe ved samtalene.

Jeg ønsket å gjøre observasjon og intervju før påske, som falt midt i april. Tidlig vår er en god periode å oppsøke ungdom ute, det blir lysere kvelder, flere treffes ute. Jeg ønsket å være i gang med transkripsjon og analyse i mai 2020, men da pandemien slo inn ble dette endret.

Høsten 2019 gjorde jeg ferdig problemstilling, og fikk den godkjent hos USN og NSD. Neste steg var observasjonsrunder og intervjuer med oppsøkende ungdomsarbeidere. Jeg ville delta ved feltarbeid og observere deres arbeid, og gjennomføre gruppeintervju med minimum to ansatte fra hver tjeneste. For å ikke blande inntrykk ville jeg gjøre både observasjonsrunde og intervju ferdig i en bydel før jeg gikk videre til neste bydel. Jeg beregnet fire uker til dette.

I februar 2020 kontaktet jeg fire bydeler av ulike størrelse, mot øst, sør og vest. Disse hadde ulik organisering og erfaring. Forespørsel ligger vedlagt. Tre bydeler svarte raskt positivt, den fjerde bekreftet deltakelsen 10. mars. Fire bydeler betød flere observasjonsrunder og intervju enn planlagt. Onsdag 11. mars jobbet jeg med planlegging av datainnsamlingen, dagen etter stengte Norge og planene mine ble lagt på is.

Forskerlogg

Data må oppfattes som gyldige, dette krever først at jeg selv holder oversikt gjennom hele studien. Jeg brukte forskerlogg, slik Nilssen viser (Nilssen, 2012, s. 43). Loggen fulgte metoden «Gjort, Lært, Lurt» (GLL) (Tiller & Gedda, 2017). Utover å legge inn oppgaver som er utført, som er utgangspunktet for metoden GLL, brukte jeg samme oppsett som plan. Jeg la inn oppgaver som skulle utføres i en tabell. Jeg så lett om oppgaver som var uteglemt eller

måtte endres. Metoden ga kronologisk oversikt over både planlagte og utførte oppgaver, med fortløpende vurderinger.

Forskerloggen ble spesielt viktig etter 12. mars. Etter planen skulle jeg da gjennomføre både observasjonsrunder og gruppeintervju. Da Norge «stengte ned» var datainnsamling ikke igangsatt. Etter regjeringens pressekonferanse 7. mai ble det klart at Norge stod foran en gradvis gjenåpning. Jeg kunne dermed fortsette, om mine informanter fortsatt ønsket å delta. Jeg kontaktet bydelene, tre svarte raskt at de fortsatt ønsket å delta. I den fjerde bydelen var min kontaktperson satt i arbeid rundt smittehåndtering, denne bydelen ble derfor ikke med videre. Mitt opprinnelige mål var to til tre bydeler. Det var uproblematisk at en bydel uteble.

To uker etter regjeringens gjenåpning av samfunnet 7. mai var jeg på feltrunde i den første bydelen. Forskerloggen gjorde at jeg kunne stenge ned prosjektet 12. mars, og gjenoppta to måneder senere uten at jeg opplever at noe vesentlig blir borte. Datainnsamlingen ble forskjøvet, men forløp som opprinnelig plan over fire uker, fra sist i mai til midt i juni.

Bydelene

Jeg gjorde studien i bestemt rekkefølge. Først observasjon etterfulgt av intervju i en bydel, deretter samme prosedyre for de to neste bydelene. Jeg ville holde inntrykk fra observasjon «ferske» til intervjuene, og unngå at inntrykk fra bydeler ble sammenblandet. I transkripsjonene ga jeg bydelene navnene «Den første bydelen», «Den andre bydelen» og «Den tredje bydelen» etter rekkefølgen jeg besøkte dem. Informantene fikk anonymiserte benevnelse som K1 (kvinne 1), M2 (mann 2) og J19 (kvinnelig erfaringskonsulent under 20 år). Navn på steder i bydelene, som kjøpesentra, parker, skoler og andre som kan peke ut en bestemt bydel er anonymisert. Samlet har jeg over 13 timer observasjon fra feltarbeid, og tre intervju med til sammen 20 informanter.

I artikkelen nevner jeg kort ulikhetene mellom bydelene. I tillegg til å representere ulike bydeler representere de også ulik avstand til sentrum. Det virker som jo lenger ut fra sentrum du kommer, jo sterkere lokal tilknytning, og færre unge fra andre områder besøker bydelen. Et mål for bydelsutekontaktene er å styrke ungdoms relasjon til egen bydel, og motvirke sentrum som sentral fritidsarena for ungdommene. Arbeidet vil påvirkes av geografiske faktorer. Avstanden fra rådhuset i sentrum, til det gatenære feltarbeid i bydelene kan gjøre at sentrale føringer ikke nødvendigvis etterfølges. Informantene sier at føringer må oppleves fornuftige.

Analyse ved NVivo

Innsamlet data innebar fire feltlogger og tre gruppeintervju. Jeg valgte å bruke NVivo, et digitalt analyseprogram for kvalitative studier. I analyseprogrammet la jeg også inn «Oslostandard», og en nedlastbar utgave av oppsummeringen «Ungdomsvennlige Velferdstjenester» (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019; Oslo kommune, 2020b). Jeg startet med intervjuene, gikk gjennom og kodet fortløpende teksten, som forklart i artikkelen. Da jeg var ferdig med kodingen gikk jeg videre til feltloggene, og la dem inn mot de kodene jeg hadde etablert for intervjuene. Deretter fulgte samme prosedyre for Oslostandard og Ungdomsvennlige Velferdstjenester. Disse to tekstene er referansetekster til analysen av studiens funn, ikke tekster som analyseres.

Da alt materiale var kodet organiserte jeg kodene mot de fire kategoriene jeg hadde utarbeidet. Disse var *kommunikasjon og samhandling, ungdoms påvirkning, tjenestepresentasjon og utsatt ungdom*. Arbeidet fram mot kategoriene beskrives i artikkelen.

Da jeg hadde kategorisert materialet tok jeg utskrift av alle intervjuene. Jeg satte meg med markeringstusj og merket alt som var lagt inn i NVivo. Jeg sjekket at utdragene fra intervju var koblet mot riktig kategori. Enkelte utdrag var koblet mot flere kategorier, disse ble da sett gjennom på nytt for å sikre at dette var riktig. Til sist gikk jeg gjennom de deler av intervjuene som ikke var kategorisert. Jeg fant enkelte utelatte punkter som ble trukket inn. Jeg gjorde det samme for feltloggene. NVivo ga meg muligheten til å gå inn i stoffet igjen og igjen med ulik motivasjon. Jeg opplever at jeg kjenner materialet godt, og at NVivo hjalp meg her. I løpet av analyseperioden hadde jeg også to digitale møter med en studentkollega som også benytter NVivo som verktøy, dette var nyttig for å forstå mulighetene som ligger i analyseprogrammet.

Informantene kan avdekke hvilke bydeler jeg besøkte

Feltarbeidere i Oslo treffes jevnlig til faglige samlinger, «fagforum». Det er sannsynlig at artikkelen min blir diskutert her. Informanter kan tilkjenne sin deltakelse, eller utdype episoder fra artikkelen som likner episoder de ellers har faglige samtaler om. Det er utenfor min kontroll hvordan de diskuterer fagartikkelen. Data som er innsamlet er ikke spesielt personsensitiv, jeg anser ikke dette som problematisk.

Møter med ungdom ute

Ved feltrunder traff jeg ungdom. Disse var ikke informert om studien på forhånd. Ved loggføring av observasjonsrundene er ikke ungdom sitert eller beskrevet, de kan ikke gjenkjennes. Jeg har ingen kjennskap til deres identitet, det er ikke ungdommene jeg studerer. I forkant hadde jeg tanker om at jeg, om nødvendig, kunne avtale samtaler med ungdom vi traff ute. Dette ble ikke aktuelt gitt min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Vedlagt ligger utdrag fra anonymisert feltnotat fra observasjonsrundene.

Problemstillingen går på hva feltarbeidere mener, ikke hva ungdom mener. Jeg hadde likevel mye ungdomskontakt. Seks erfaringskonsulenter deltok ved intervjuene. Jeg traff også ungdom da jeg var ute med feltarbeidere. I tillegg til at jeg fikk sett feltarbeidere utføre sitt arbeid var jeg også aktiv deltaker, litt som en ekstra ansatt i teamet, som utdrag fra feltlogg viser.

Jeg fulgte teamene jeg gikk med i deres plan og virksomhet disse kveldene. Da ungdoms medvirkning er vesentlig for studien kan det oppfattes underlig å ikke ta med mer fra samspill med unge ute. Men, problemstillingen er knyttet til feltarbeiderne. De situasjonene jeg opplevde på gata sees opp mot hva feltarbeiderne forteller om eget arbeid.

Fagutvikling innen oppsøkende ungdomsarbeid

«Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom» hadde innspillmøter og høringer i bydeler, blant feltarbeidere, samarbeidspartnere, ungdom og erfaringskonsulenter (KoRus Oslo, 2019; Oslo kommune, 2020b). Praksiskunnskap og brukervedvirkning har historisk vært viktig i fagutviklingen for oppsøkende ungdomsarbeid. Jeg vil utdype dette.

Utviklingen av Oslostandard har vært demokratisk, eller involverende. Dette ser vi også fra utviklingen av «Ute-Inne» som i dag står som grunnbok i oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (Erdal, 2006). Fagfeltet ønsket den gang en dedikert fagbok, dels for å diskutere eget fag, dels for å forklare tjenesten utad.

I forkant av selve skriveprosessen var det innspillsprosesser, samt et skriveverksted over flere døgn hvor en hoveddel av boka medforfattere deltok. I tillegg medvirket noen oppsøkere fra ulike deler av praksisfeltet, jeg var da en av disse. Målet med skriveseminalet var å samles om form og innhold for boka, og struktur på de ulike delene, som en bestilling til forfatterne. Senere ble et utvalg feltarbeidere som ikke deltok på skriveseminalet, intervjuet om konkrete

arbeidssituasjoner. Herfra er sitatene i «Ute-Inne» hentet. Da tekstene til boka var ferdig fikk alle som deltok på skriveseminaret se innholdet og komme med innspill. Det pågikk dermed flere prosesser for å sikre at boka ble slik fagfelleskapet ønsket, en solid grunnbok i oppsøkende arbeid i Norge.

Vi ser noe av det samme om vi går til NOU1980:37 «Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid». All faglitteratur som omhandler oppsøkende arbeid i Norge etter 1980 viser til NOU1980:37 (Bentzen, 1980). Denne er referansetekst for Ute-Inne, for Oslostandard, og refereres i kunnskapsgrunnlaget for rusreformen som er aktuell nå, NOU 2019:26 «Rusreform – fra straff til hjelp» (Helse og omsorgsdepartementet, 2019).

Her ser vi også en demokratisk og praksisnær fagutvikling hvor et fagnettverk, som på 70-tallet ble etablert som Fagutviklingsgruppa (FUG), involveres. FUG var et nettverk av oppsøkende ungdomsarbeidere, som representerte ulike tjenester fra hele landet, og var koordinert av statlige sosialmyndigheter. Målet med FUG var å sikre fagutvikling innen dette nye praksisrettede faget som vokste fram. I dag er FUG videreført av Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid, LOSU. LOSU er ikke koordinert fra myndighetene, men er en profesjonsorganisasjon med oppsøkende tjenestesteder som medlemmer (LOSU, 2020).

Sett opp mot litteratur om oppsøkende arbeid i Europa ser vi at fagutviklingen formes av fagpersoner som går ut i ungdomsmiljøene med tanke på å omsette faget sitt i praksis på gata (Nieminen & Gretschel, 2018). Praksisen tar utgangspunkt i sosialt arbeid, men utvikles som nytt fagområde av de barnevernspedagoger, sosionomer, pedagoger, kulturarbeidere, helsesykepleiere, leger og psykologer som kommer inn i oppsøkende arbeid. De bringer med fagkunnskap fra sine fagfelt. Vi ser også andre fagutøvere, som håndverkere og ufaglærte som gjennom kontakt med ungdom får en viktig rolle.

Et bilde på denne utviklingen ser vi da kommunelegen i Tønsberg begynte å gå systematisk oppsøkende i januar 1970. Han så til eksempler fra Sverige, og etableringen av Uteseksjonen i Oslo. Året etter ble Ungdomskontakten i Tønsberg etablert av psykiatrien i Vestfold. Denne ble kort tid etter endret til Utekontakten i Tønsberg, driftet av Tønsberg og to nabokommuner sammen med sykehuset (Eek, 2011; Falck, 1973; Gabrielsen, 2011). Historien likner beskrivelser av framveksten av oppsøkende tjenester i Europa (Nieminen & Gretschel, 2018).

Ved siden av «Ute-Inne» har vi få rene fagbøker for fagfeltet. Straks etter NOU 1980:37 kom «Gatelangs» av Gro Lie (G. T. Lie, 1981). Hun knytter mål og metode fra NOU1980:37 til

praksiserfaringer fra gatenært arbeid. Noe som ikke tydelig framkommer her er rollen feltarbeideren får ved å arbeide på gata, som Haldis Hjort beskriver i «Det oppsøkende arbeids psykologi» (Hjort, 1988). Hun beskriver det å gå fra å være «Dr. Hjort» til å tituleres av klienter med «Hei Haldis». Dette blir en av markørene for henne på ulikheten. Hun går ut av kontoret sitt i psykiatrien, til gateplanet, møter på sett og vis samme klienter, men nå uten formalia, autoritet eller maktmidler overfor klientene. Hun kan ikke pålegge dem å møte, definere møtets agenda, eller bestemme hvor mange som deltar i samtalene, fordi venner eller kjærester kan delta ved at de er til stede når samtale oppstår.

Der Gro Lie skriver en innføringsbok, myntet på de som vil starte opp med virksomheten, skriver Haldis Hjort om rollen som oppsøker. På 80-tallet får vi altså tre viktige tekster for oppsøkende arbeide: en NOU, samt boken til Hjort og Lie. Da hadde utekontakter kommet i drift i mange kommuner og bydeler.

Både Gro Lie og Haldis Hjort arbeidet ved større oppsøkende enheter, i Bergen og Oslo. Dette bekrefter poenget til Askheim som viser at faget fram til utgangen av 80-tallet var preget av de større oppsøkende enhetene i de største byene (Askheim, 1991, 1992). De fleste oppsøkende ungdomstjenestene i Norge er tjenester i små og mellomstore byer og kommuner, med få ansatte og mindre ressurser til å drive fagutvikling (Pedersen, 2013). De fleste medlemstjenestene tilknyttet Landsforeningen for utekontakter (LOSU) har tre eller færre ansatte (Lindstad, 2010).

Tidlig på 2000-tallet skjer flere ting av betydning. Utekontakten i Bergen utvikler sammen med KoRus Vest en versjon WHO's Rapid Assessment and Response (Malcolm & Aggleton, 2004). Denne tilpasses oppsøkende tjenester, det norske navnet blir Hurtig kartlegging og handling (HKH). HKH er en metode for å beskrive fenomen med tilhørende handlingsplaner knyttet opp mot eksisterende tjenesteapparat (Mounteney & Utne Berg, 2008). HKH brukes i dag av oppsøkende tjenester som dokumentasjonsverktøy, koordinert og veiledet fra regionale kompetansesentre på rusfeltet (KoRus).

I denne perioden avklares det også at det skal skrives fagbok (Ute-Inne) og etableres videreutdanning ved Høgskolen i Oslo. En sammensatt fagutviklingsgruppe opprettes og deltar i begge prosesser. KoRus Oslo er faglig garantist for studiet som løper fra 2004 til 2015, rundt 300 feltarbeidere er da uteksaminert. Videreutdanningen samarbeider med journaliststudiet. Det settes arbeidskrav at studentene skriver fagartikkel, bakgrunnen er

manglende skriftlighet i faget. Flere av artiklene publiseres. Fagboka «Ute-Inne» kommer i 2006 (Erdal, 2006). Parallelt får KoRus Oslo nasjonalt koordineringsansvar for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid og nye rustrender, og LOSU får tilskudd til generalsekretær. I denne perioden skjer også det største norske forskingsprosjektet på oppsøkende arbeid (Henningsen & Gotaas, 2008). Vi har da kompetansesenter, videreutdanning, profesjonsorganisasjon, fagartikler, forskning og fagbok.

I 2015 avsluttes videreutdanningen, KoRus Oslo mister kompetansesenterfunksjonen for oppsøkende arbeid og LOSU mister støtte til generalsekretær. Oppsøkende arbeid opprettholdes, men en dedikert fagutvikling og koordinering opphører. HKH-metodikken videreføres, og ut fra HKH utvikler KoRus Oslo et enklere kartleggings- og analyseverktøy, SAT, tilpasset oppsøkende tjenester i bydelene (KoRus Oslo, 2020).

I 2018/2019 tar Uteseksjonen i Oslo og LOSU hver for seg opp manglende fagkoordinering med Helse- og omsorgsdepartementet. Uteseksjonen oppnår at det stilles spørsmål i spørretimen, og LOSU inviteres til møte i departementet (LOSU, 2019). Manglende faglig koordinering av oppsøkende arbeid påpekes gjennom både FAFOs «Evaluering av opptrappingsplanen for rusfeltet», og NOU 2019:26 «Rusreform – fra straff til hjelp» (Hansen, Tofteng, Holst, Flatval, & Bråthen, 2018; Helse og omsorgsdepartementet, 2019).

Noe som kan bli milepæler for fagutviklingen i Norge framover, er «Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom» og oppsummeringen «Ungdomsvennlige velferdstjenester» av Fylkesmannen i Oslo og Viken (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019; Oslo kommune, 2020b). Begge kan overføres til oppsøkende ungdomstjenester ut over Oslo.

Drøftingsdel

Da jeg kontaktet Uteseksjonen i Oslo, ble jeg invitert til møte der. Jeg hadde sendt en kort beskrivelse, jeg ønsket å studere medvirkning i oppsøkende arbeid. I møtet fikk jeg vite at en fremtidig veileder for oppsøkende ungdomsarbeid i bydelene var lagt inn i kommunens rusplan. Jeg fikk kontaktinformasjon til de som arbeidet med denne veilederen, og invitasjon til innspillseminar (KoRus Oslo, 2019). Målet for innspillseminaret var knyttet opp mot ulike dimensjoner ved oppsøkende arbeid som praktisk utføring, oppfølgingsarbeid, organisering og samarbeid. Her deltok feltarbeidere, erfaringskonsulenter, SaLTo-koordinatorer, samarbeidstjenester som barnevern, skole og NAV, samt utenforliggende organisasjoner som Røde kors og Pasient- og brukerombudet. I forkant hadde KoRus hatt gruppeintervjuer med

ungdommer fra hele Oslo. Ungdommenes innspill lå til grunn for innspillsmøte.

«Ungdomsvennlige velferdstjenester» var ikke tema her.

Etter dette hadde jeg ny kontakt med Uteseksjonen og KoRus. Jeg fikk grundig oversikt over oppsøkende enheter i bydelene og kontaktet fire enheter. Alle viste interesse. Da Covid-19 utsatte datainnsamlingen ble jeg usikker på om studien ville la seg gjennomføre. Etter regjeringens pressekonferanse 7. mai tok jeg kontakt med bydelene. Jeg fikk raskt positive tilbakemeldinger fra tre bydeler som så fram til å få besøk. Alle mine henvendelser til Uteseksjonen, KoRus og bydelsutekontaktene har gjennom hele studien blitt raskt positivt besvart. Jeg var ute flere timer og møtte flere informanter enn forventet.

Oslostandard og Ungdomsvennlige velferdstjenester:

Parallelt med at KoRus og Uteseksjonen utarbeider Oslostandard, går arbeidet med «Ungdomsvennlige velferdstjenester» inn i slutfasen. Våren 2019 lanseres nettstedet www.ungdomsvennlig.no (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019). Begrepet «ungdomsvennlig» er sommeren 2019 ikke med i temaoversikten for innspillsmøte jeg deltar på (KoRus Oslo, 2019). Da Oslostandard lanseres i 2020 heter det ene kapitlet «Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester».

Temaet brukermedvirkning og brukerkunnskap vektlegges på flere plan, og berører flere deltema i veilederen. Oslostandard poengterer at ungdoms kontakt med tjenestene er frivillig, at hvor og hvordan man etablerer kontakt gjøres forutsigbart for ungdommene, at ungdoms erfaringer bringes videre, og at ungdommene involveres ved samarbeid med andre instanser. Mitt fokusområde griper inn i hele dokumentet. Byråd Omar Samy Gamal avslutter forordet til Oslostandard med denne setningen: «Slik sikrer vi ungdomsvennlige og likeverdige oppsøkende tjenester.» (Oslo kommune, 2020b)

Oslostandarden har ti underkapitler, som figur 1. viser. Kapitlene har en innledende tekst, deretter punkter som enten «anbefales», eller mer bydende «skal sikre at». I tillegg til disse kapitlene inneholder standarden et kunnskapsgrunnlag som forklarer arbeidet, og bakgrunnen for de ulike anbefalingene. Kapitlet som beskriver ungdomsvennlige og likeverdige tjenester griper inn i de øvrige kapitlene, noe denne ene anbefalingen viser:

«Bydelene og velferdsetaten skal sikre at ungdommene i målgruppa kontinuerlig involveres og får ta del i evaluering og utvikling av tjenestene.»

1. Innledning	6
2. Oppsøkende ungdomsarbeid	10
2.1 Hva er oppsøkende ungdomsarbeid?	11
2.2 Behov for oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo	13
2.3 Forankring av det oppsøkende ungdomsarbeidet	15
3. Kvalitetskriterier og tiltak for oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo	16
3.1 Faglige forutsetninger for godt utekontaktarbeid	17
3.2 Organisering og ledelse	18
3.3 Ressurser og bemanning	19
3.4 Samarbeid	20
3.5 Kompetansebehov	24
3.6 Feltarbeid	26
3.7 Oppfølgingsarbeid	29
3.8 Dokumentasjon og kunnskapsproduksjon	30
3.9 Nærmiljøarbeid og sentrumsarbeid	32
3.10 Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester	34
4. Vedlegg	36
a) Lovverk og grunnlagsdokumenter	37
b) Mal for innhenting av samtykke	38
c) Begrepsavklaringer	39

Figur 1 Innholdsfortegnelse Oslostandard (Oslo kommune, 2020b)

Her ser vi at det ikke bare dreier seg om brukermedvirkning i forbindelse med tjenester ungdom selv mottar, det er et bredere perspektiv. Videre har kapittel 3.10 (Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester) bare «skal»-punkter, mens de øvrige ni kapitlene samlet har fem «skal»-punkter. Som nevnt i artikkelen går jeg ikke inn i anbefalingene i Oslostandard, men ser disse som referanse for studiens tema.

Gjøre fag og faguttrykk forståelige

Som jeg har vært inne på, representerer oppsøkende ungdomsarbeid i Norge praksisrettet sosialt arbeid med begrenset faglitteratur. De som arbeider har som regel treårig sosial- og helsefaglig eller pedagogisk utdanning. Det er flere sosionomer og barnevernspedagoger, men

også psykologer, pedagoger og andre utdanninger. Disse har sine fagutdanninger, med tilhørende fagtradisjoner. Oppsøkende er ikke et eget akademisk fag, som disse. I tillegg er det lite forskning i Norge. Vi ser langt mer forskning i Sverige og Finland, som den femårige studien av ungdomsarbeid i Kokkola. Denne inkluderte arbeidsdagbøker fra fagfolk og spørreundersøkelser overfor ungdom. Studien ble publisert internasjonalt i 2018 (Kiilakoski, Kinunnen, & Djupsund, 2018). Sverige har også lang tradisjon med forskning, som følgeforskningen på etablering av oppsøkende team i Lysekil (Liss, 2019). I Norge har vi «Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje» som det siste større forskningsprosjektet jeg kan finne (Henningsen & Gotaas, 2008). Det finns mindre studier, HKH-rapporter og fagartikler, men ingen skriftlig akademisk fagtradisjon som treffer de små og mellomstore oppsøkende enhetene som finnes i Oslos bydeler.

Oppsøkende sosialt ungdomsarbeid er et «nisjefag». Det er begrenset antall tjenester, ofte med få ansatte, en praktisk rettet arbeidsform som ofte mangler skriftlige gjengivelser (Henningsen & Gotaas, 2008). Oslostandard gir en oversikt over definerte fagbegrep som ligger til grunn for forståelse av oppsøkende ungdomsarbeid (Oslo kommune, 2020a, 2020b). Der jeg bruker disse begrepene i artikkelen forklares de fortløpende. For at artikkelen skal forstås av leseren må det etableres sammenheng mellom teori, herunder faglige begrep, og innsamlet data, som gruppeintervjuene (Jacobsen, 2015, s. 14). Den begrepsfesting Oslostandard har vedlagt bidrar her. Utydelige fagbegrep kan bli feilkilde i leserens tolkning av både artikkelen og for fremstillingen av oppsøkende ungdomsarbeid generelt. Studien av ungdomsarbeidet i den finske byen Kokkola viser at nettopp benevnelser av arbeidet er viktig. Begrepsfesting gjør tjenestene forståelige for utøvere, brukere, samarbeidspartnere og befolkning (Kiilakoski et al., 2018).

[Arenaen – der man treffer ungdommene](#)

Innen oppsøkende sosialt arbeid er «arena», der man treffer ungdommene, sentralt. Det å forholde seg aktivt til arenaen en tilbringer tid ved er viktig for feltarbeidet. «Settinger» defineres som steder hvor mennesker møtes i dagliglivet og samhandler over tid, og som påvirker helse og velvære for de som deltar ved arenaen (Nutbeam, 1998; WHO, 1948). Definisjonen avklarer roller og rammer og skaper forståelse for omgivelsenes påvirkning. Faktorene som påvirker helse kalles helsedeterminanter, de påvirker helse uavhengig av hvilken hensikt faktorene har (Nutbeam, 1998). Verdens helseorganisasjon ser settingsbegrepet som sentralt innen helsefremmende arbeid (WHO, 1978, 1986, 2018).

Om man vurderte ungdoms fritidsarenaer som settinger kunne en kommune adressere omgivelsene, ikke for å justere individets atferd, men for å endre rammene som i sin tur påvirker handling og holdning (Green, 2015, s. 452-453). Steder jeg har besøkt med mine informanter, som handlegater og kjøpesentra, parker, skolegårder eller Oslo S, kan også sees på med en settingstilnærming. Settingstilnærming ligger utenfor det jeg studerer, og utenfor målsettingene for oppsøkende ungdomsarbeid. Stedenes betydning for ungdommene som bruker fritid her, gjør at dette kunne vært en spennende tilnærming.

Empowerment og bemyndigelse, sett fra gateplanet.

Mulighet til deltakelse er ulikt fordelt, risikoutsatte har ofte dårligere kort på hånden enn øvrig ungdom. Unge i risikoutsatte miljø opplever sjelden at deres handlingskompetanse overfor en utfordrende hverdag anerkjennes (Katznelson, Görlich, & Christensen, 2019). For feltarbeidere som samarbeider med ungdom om løsninger, er det viktig å anerkjenne slik kompetanse. Fokus på formalisert ungdomsdeltakelse kan derimot gjøre deltakelse for utsatte grupper vanskeligere. Krav til deltakere, i form av kunnskap, nettverk og tilgang på resurser kan forsterke grad av utenforskap for grupper som ikke besitter disse (Määttä & Aaltonen, 2016). Oppsøkende ungdomsarbeidere kan bidra til løfte utsatt ungdoms stemme.

«Empowerment» som begrep knyttes til makt, innen helsefremmende arbeid definert som innbygges makt over beslutninger og faktorer som innvirker på deres helsetilstand (Nutbeam, 1998). Empowerment medfører økt velvære, og er både mål og sentral verdi for individet når vi forstår helse som resurs (Green, 2015). Ingun Stang bruker «bemyndigelse» framfor empowerment. Hun forklarer bemyndigelse som komplekse prosesser hvor individ eller grupper oppnår former for mestring, som å bli i stand til å forstå og dra nytte av offentlige hjelpetjenester (Stang, 2003). Bemyndigelse, basert på dialog og samarbeid, øker fagutøverens forståelse av brukerens situasjon og blir dermed betydningsfull for tjenesteutøvelse og tjenesteutforming.

Ved å se ungdomsgruppas aktive tilstedeværelse som involvering og deltakelse, kan dette både vise ungdommenes handlingsevne og gi grunnlag for nærmiljøets tilnærming til ungdommene og deres fritidsarenaer. Tiltak må alltid ha utspring i det lokale, det er disse miljøene de skal treffe, og derfor må vi «begynne på nytt hver gang» som Grete Rønningen poengterer (Rønningen, 2003). Vi så dette da Utekontakten i Tønsberg gikk i dialog med unge ved rutebilstasjonen. Brukergruppas deltakelse påvirket både tjenesten og ungdommene. Flere

fra dette sentrumsmiljøet løftet her tema som var viktig for dem, og styrket sin tilknytning til offentlige tjenester (Howlid, 2019).

NOU 1980:37 setter følgende mål for oppsøkende ungdomstjenester: «Målet er alltid å øke de unges, familiens og nærmiljøets evne og mulighet til å klare seg selv» (Bentzen, 1980).

Artiklene «Territoriell stigmatisering og gutter som *leker getto* i Groruddalen» og “We are Seen as a Threat” viser hvordan området og offentlige tjenester påvirker atferden til ungdom (Rosten, 2017; Solhjell et al., 2019). Ungdom, som likner målgrupper for Oslos bydelsutekontakter, viser her sin forståelse av egen rolle.

Ved å anerkjenne dialogens rolle for empowerment eller bemyndigelse, og at dialog ikke utelukkende betyr målrettet samtale for alles beste, kan fremstillinger av lokalmiljøet også fortelle om grupper som ikke opplever likeverd eller lokal anerkjennelse (Hauge & Knutheim, 2006). Samfunnets tiltak eller avvisning kan bidra til lav selvvurdering og opplevelse av maktesløshet, det motsatte av empowerment eller bemyndigelse. Bevisstgjøring rundt undertrykkende prosesser hos ungdommen kan oppleves befriende, endre selvbildet og gi mestringsopplevelser og selvrespekt (Freire & Ramos, 2000).

[Pandemiens innvirkning på studien](#)

Første uke i mars 2020 var jeg i Finland på fagseminar med oppsøkere fra store deler av Europa. Finland var vertskap for et EU-initiert seminar om oppsøkende arbeid. Finland fikk fra 2017 lovkrav om oppsøkende ungdomstjenester i alle kommuner (Vilen, 2018). Her ble oppsøkende tjenester opprettet, med samkjørt rapporteringsverktøy og nasjonal koordinering og fagutvikling (Kiilakoski et al., 2018; Määttä & Aaltonen, 2016; Nieminen & Gretschel, 2018).

I denne perioden avklarte jeg det praktiske med mine informanter, jeg avtalte å møte dem sist i mars, eller tidlig i april. Da stenger Norge ned, og jeg settes i karantene grunnet besøket i Finland. Først skjøv jeg datainnsamling til etter påske, deretter til etter statsministerens pressekonferanse 7. mai 2020. Etter dette fikk jeg nye avtaler med tre av bydelene jeg hadde kontakt med. Den fjerde bydelen var ikke med videre.

En oppsøkende enhet inndelte ansatte i kohorter som ikke møttes fysisk. Ett intervju er derfor gjort digitalt, og observasjon ble gjort i to grupper, med en ukes mellomrom. Digitalt intervju

medførte endring av meldeskjema og ny godkjenning fra NSD. Forskyvingen og økt datatilgang gjorde at jeg høsten 2020 søkte utsettelse av innlevering til våsemesteret 2021.

I bydelene i Oslo ble fritidsklubber stengt. Flere bydeler omdisponerte fritidsklubbansatte til feltarbeid ved oppsøkende enheter. En av tjenestene jeg møtte inviterte meg til «åpent kontor» for ungdom. De kunne, grunnet pandemien, maksimalt ha 10 personer i rommet samtidig. Inngangsdøra var låst, ungdom ble sluppet inn en og en. Dette endret nok samspeillet i rommet.

Kommersielle og ideelle fritidsaktiviteter for ungdom var lukket våren 2020. Kollektivtrafikk gikk som normalt, men uten billettsalg eller kontroll. Det var lange perioder med tørt varmt vær som gjorde det lett å være ute. I mange hjem var det trangt, med hjemmeskole for barn og foreldre som var permittert eller hadde hjemmekontor. Mange unge mistet deltidsarbeid de hadde ved siden av skole. Slike forhold medførte betydelig mobilitet i ungdomsgruppa, ungdom reiste til andre bydeler på utkikk etter noe som kunne skje.

Utekontakter i Norge har tidligere tilpasset tjenestene til pandemi, som da HIV/AIDS-pandemien kom på 80-tallet (T. Lie, Kjosavik, Nesvåg, & Ramvi, 2001; Mounteney & Utne Berg, 2008). Den gang framstod nasjonale sosial- og helsemyndigheter som koordinerende og ressursformidlere instanser overfor oppsøkende ungdomsarbeid, mer enn jeg ser i dag. HIV/AIDS-pandemien forårsaket stor redsel i samfunnet og ble knyttet til målgrupper for oppsøkende og gatenære tjenester (Slagstad, 2020). Min artikkel går ikke videre inn på oppsøkende arbeid og pandemirespons.

Påvirker pandemien mine funn? Det varme været, nedstengte fritidsaktiviteter og mobiliteten i ungdomsgruppa gjør bildet ute annerledes enn tilsvarende feltrunder ville vist meg i mars/april uten en pandemi. I forhold til hva feltarbeidere tenker om det ungdomsvennlige og likeverdige i deres tjenester, opplever jeg ikke at Covid-19 har særlig innvirkning. Når feltarbeidere treffer unge ute, eller ved åpent kontor, er de fokusert på ungdommenes situasjon, og ungdoms vilje til å ha kontakt med dem. Informantene har gjennom pandemien vist at tjenestene tilpasses omstendigheter som påvirker målgruppa. Den ungdomsvennlige og likeverdige tilnærmingen opprettholdes også ved pandemi. Informantene var opptatt av å få til å delta, tross begrensninger grunnet pandemien. Temaet jeg studerer er viktig for informantene.

Avsluttende oppsummering

Studien ser hvordan oppsøkende ungdomsarbeidere i Oslos bydeler vurderer det ungdomsvennlige og likeverdige i egne tjenester, overfor i hovedsak utsatte ungdomsgrupper, de ser også dette opp mot forventninger til en ny Oslostandard.

Studien viser informantenes engasjement og vilje til å oppnå samhandling med grupper som ofte beskrives som utsatt, problembelastet eller vanskelige å nå. Når slike benevnelser, som markerer avstand eller peker på avvikende adferd, brukes om ungdomsgrupper kan disse bli selvforsterkende i et lokalsamfunn eller en bydel.

Vi kan definere oppsøkende sosialt ungdomsarbeid som, *tilrettelegging for samspill med utsatt ungdom i uoversiktlige miljø*. Informantene løfter stabilitet og tilgjengelighet som vesentlig for denne *tilretteleggingen*, både overfor den enkelte ungdom, og i betydning av kontinuitet overfor lokale ungdomsmiljø. Trygghet og forutsigbarhet i hvert enkelt møte, legger rammer for en frivillig og fortrolig relasjon over tid. Utsatt ungdom i urbane bymiljø kan ha erfaringer som gjør at de er skeptiske til voksnes innblanding. Nøytrale møteplasser, og gruppevirksomhet hvor ungdommene selv får sette agenda, brukes som virkemidler for å komme forbi slik skepsis. Det er i møtene med ungdomsgruppa man viser at tjenesten ikke er en oppdragende kontrollfunksjon, men en ungdomsvennlig og likeverdig samarbeidspartner. Det å opprettholde oppsøkende virksomhet viser i praksis at man ønsker kontakt med ungdom i fare for å miste sin tilknytning til samfunnet.

Slik jeg viser i artikkelen framstår Oslostandard som etterlengtet av praktikere som jobber med ungdom i Oslo. Den bekrefter det arbeidet de utfører i dag. Oslostandard gir rom for videre utvikling av arbeidet, da innholdet er noe feltarbeidere kjenner seg igjen i. Hvordan Oslostandard vil påvirke arbeidet på feltet, både i Oslo og som inspirasjon til andre kommuner, er et forskningsspørsmål som er for tidlig å besvare.

Publisering av fagartikkel

Tidsskriftet utgis av Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere (FO). FO er både fagforening og profesjonsforbund. Medlemmer får papirutgaven av tidsskriftet tilsendt i posten. Her vil jeg best treffe en målgruppe med interesse for mitt tema. Mange som jobber oppsøkende, eller tett på oppsøkende tjenester, er

medlemmer av FO og mottar tidsskriftet, eller ser det på arbeidsplassen. Tidsskriftet har et opplag på over 30 000 eksemplarer, og beskriver seg selv som:

«Norges ledende vitenskapelige tidsskrift for sosialt arbeid, barnevern og vernepleie.»
(Fontene Forskning, 2020)

Rammene for fagartikkel her er maksimalt 7000 ord inkludert billedtekst, referanseliste og sammendrag. Artikkelen skal ikke ha innholdsfortegnelse. Teksten skrives i Times New Roman 12 med linjeavstand halvannen, sitater løper som del av teksten. Forfatterveiledningen fra Fontene Forskning definerer rammen og formen for fagartikkelen (Fontene Forskning, 2020). Tittelen, «Ikke bare en random person», henspiller på sitat fra erfaringskonsulenter som deltok i gruppeintervju. Undertittelen er mer forklarende: En studie av det ungdomsvennlige og likeverdige ved oppsøkende ungdomstjenester i Oslos bydeler.

Høsten 2020 ferdigstilte jeg fagartikkelen for innsending. Første tilbakemelding fra tidsskriftet var at artikkelen ble sett som relevant, men ikke ferdig for publisering.

Redaksjonen i Fontene Forskning kom med grundige tilbakemeldinger til teksten. Ut fra dette har jeg gått gjennom mitt materiale og teksten på nytt. Jeg ser at min første innsending til Fontene Forskning i for liten grad kunne stå for seg selv, artikkelteksten var for mye avhengig av fordypningsdelen. Tilbakemeldingen bidro til at jeg lettere så forholdet mellom fagartikkel og fordypningsdel. Artikkelen følger nedenfor, i den form Fontene Forskning krever.

Referanser:

- Askheim, O. P. (1991). «Prøver å Finne Meg Sjæl...» *En Studie Av Utekontaktarbeid i Tre Kommuner*. Lillehammer: Østlandsforskning
- Askheim, O. P. (1992). Utekontaktens identitetsproblemer - og veiene ut av dem. In H. Waal & A.-L. Middelthon (Eds.), *Narkotikaforebygging mot år 2000* (pp. 304 - 314). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bentzen, K. (1980). *Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eek, E. (2011). Ungdomskontakten/Utekontakten. In P. Evtun (Ed.), *Årbok 2011 : Helse, også utenfor sykehus* (pp. 14). Tønsberg: Medisinsk historielag Sykehuset i Vestfold.
- Erdal, B. (Ed.) (2006). *Ute - inne : oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Falck, S. (1973). *Rapport fra Ungdomskontakten (Institusjonen som ville overflødiggjøre seg selv) og Utekontakten (et tilbud uten å være en institusjon)*. (Mellomfag). UiO, Oslo. Fontene Forskning. (2020). Forfatterveiledning. Hentet fra https://fonteneforskning.no/neo/1/Forfatterveiledning-Fontene_forskning-2020.pdf
- Freire, P., & Ramos, M. B. (2000). *Pedagogy of the oppressed* (30th anniversary ed. ed.). New York: Continuum.
- Fylkesmannen i Oslo og Viken. (2019). Ungdomsvennlige Velferdstjenester. Hentet fra <http://www.ungdomsvennlig.no/>
- Gabrielsen, O. (2011). Ungdomskontakten. In P. Evtun (Ed.), *Årbok 2011 : Helse, også utenfor sykehus* (pp. 9). Tønsberg: Medisinsk historielag Sykehuset i Vestfold.
- Green, J. (2015). *Health promotion : planning & strategies* (3. ed.). Los Angeles, Calif.: Sage.
- Hansen, I. L. S., Tofteng, M., Holst, L. S., Flatval, V. S., & Bråthen, K. (2018). *Evaluering av opptrappingsplanen for rusfeltet*. Hentet fra <https://www.faf.no/index.php/zoo-publikasjoner/faf-rapporter/item/evaluering-av-opptrappingsplanen-for-rusfeltet-4>
- Hauge, H., & Knutheim, T. (2006). Hvordan kan rusmiddelforebygging bli mer relevant? I: *Hauge, HA og MB Mittelmark (red.). Helsefremmende arbeid i en brytningstid*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Helse og omsorgsdepartementet. (2019). *Rusreform – fra straff til hjelp*. (NOU 2019: 26.). Helse og omsorgsdepartementet, Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---rusreform-fra-straff-til-hjelp/id2683686/>

- Henningsen, E., & Gotaas, N. (2008). Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje. (2008: 2)
- Hjort, H. (1988). *Det oppsøkende arbeidets psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Howlid, A. (2019). Uteseksjonen oppsøkte ungdommene på rutebilstasjonen for å få gjort jobben best mulig. *Fontene*. Hentet fra <https://fontene.no/fagartikler/uteseksjonen-oppsokte-ungdommene-pa-rutebilstasjonen-for-a-fa-gjort-jobben-best-mulig-6.47.650994.68dcc00003>
- Katznelson, N., Görlich, A., & Christensen, L. (2019). Handlestrategier blandt udsatte unge på kanten af det danske samfund. *Dansk Sociologi*, 30(1), 33-52.
- Kiilakoski, T., Kinunnen, V., & Djupsund, R. (Eds.). (2018). *Towards a Shared Vision of Youth Work: Developing a Worker-Based Youth Work Curriculum*. London: SAGE Publishing.
- KoRus Oslo. (2019). Invitasjon innspillsmøte Oslostandard. Hentet fra <https://drive.google.com/file/d/1IYRNOVhAmyRLewEHEVeVvkzI43FajC4Fj/view>
- KoRus Oslo. (2020). KoRus Kartleggingsverktøy. Hentet fra <https://korusoslo.no/kartleggingsverktoy/#top>
- Lie, G. T. (1981). *Gatelangs: om oppsøkende ungdomsarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lie, T., Kjosavik, S. R., Nesvåg, S., & Ramvi, E. (2001). Evaluering av gjennomføring av Handlingsplanen mot HIV/AIDS-epidemien 1996–2000.
- Lindstad, B. (2010). *Oppsøkende sosialt arbeid i små utekontakter*. Hentet fra: <https://losu.no/article/2>
- Liss, A. (2019). Uppsökande socialt arbete: Fältsekreterarnas arbete och erfarenheter i Lysekils kommun. Trollhättan: Högskolan Väst.
- LOSU. (2019). LOSU tar opp kompetansesenter for oppsøkende virksomhet med Helse og omsorgsdepartementet. Hentet fra <https://losu.no/post/60>
- LOSU. (2020). Hva er LOSU og hva kan vi tilby? Hentet fra <https://losu.no/category/1>
- Malcolm, A., & Aggleton, P. (2004). *Rapid assessment and response. Adaptation guide for work with especially vulnerable young people* Hentet fra: https://www.who.int/hiv/pub/prev_care/en/youngpeoplerar.pdf?ua=1
- Mounteney, J., & Utne Berg, E. K. (2008). Youth, risk and rapid assessment: a new model for community social work assessment? *European Journal of Social Work*, 11(3), 221-235. doi:10.1080/13691450701733333

- Määttä, M., & Aaltonen, S. (2016). Between rights and obligations—rethinking youth participation at the margins. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 36(3/4), 157-172.
- Nieminen, J., & Gretschel, A. (2018). The “social” in youth work: snapshots of Finnish youth work policy and history. *The history of youth work in Europe-volume 6*, 6, 95.
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*: Universitetsforlaget.
- Nutbeam, W. (1998). Health Promotion Glossary. In. Geneva: WHO.
- Oslo kommune. (2020a). *Kunnskapsgrunnlag – Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom*. Oslo: Oslo kommune, Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13381004-1601978736/Tjenester%20og%20tilbud/Helse%20og%20omsorg/Barn%2C%20ungdom%20og%20familie/Kunnskapsgrunnlag%20til%20Oslostandard%20-%20webversjon%20-%20FERDIG.pdf>
- Oslo kommune. (2020b). *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom*. Oslo: Oslo kommune Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13381010-1601979343/Tjenester%20og%20tilbud/Helse%20og%20omsorg/Rusomsorg/Fag%20og%20kompetanse%20-%20Rusomsorg/Oslostandard%20for%20opps%C3%B8kende%20arbeid%20med%20utsatte%20unge.pdf>
- Pedersen, H. (2013). Den mytiske utekontakten - forebyggingsfeltets sjarlatan? *Rusfag*(1), 99-110.
- Pettersen, O. M. (Ed.) (2019). *50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo*. Oslo: Oslo kommune.
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*(01), 53-70.
- Rønningen, G. E. (2003). Nærmiljø : nostalgi - eller aktuell arena i forebyggende og helsefremmende arbeid? In H. A. Hauge & M. B. Mittelmark (Eds.), *Helsefremmende arbeid i en brytningstid* (pp. s.52-73). Bergen: Fagbokforl., cop. 2003.
- Slagstad, K. (2020). The Pasts, Presents and Futures of AIDS, Norway (1983–1996). *Social History of Medicine*. doi:10.1093/shm/hkaa018
- Solhjell, R., Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Haller, M. B., . . . Kolind, T. (2019). “We are Seen as a Threat”: Police Stops of Young Ethnic

- Minorities in the Nordic Countries. *Critical criminology (Richmond, B.C.)*, 27(2), 347-361. doi:10.1007/s10612-018-9408-9
- Stang, I. (2003). Bemyndigelse : en innføring i begrepet og "empowermenttenkningens" relevans for ansatte i velferdsstaten. In H. A. Hauge & M. B. Mittelmark (Eds.), *Helsefremmende arbeid i en brytningstid* (pp. s. 141-161). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tiller, T., & Gedda, O. (2017). *Metoden gjort-lært-lurt: og flere nye verktøy i skolens læringsarbeid*: Universitetsforlaget.
- Vilen, A. (2018). *Outreach youth work handbook*. Espoo: Ministry of Education and Culture
- WHO. (1948) Constitution of the world health organization., Geneva: WHO.
- WHO. (1978). Alma Ata Declaration. Geneva: WHO.
- WHO. (1986). *The Ottawa Charter for Health Promotion*. Paper presented at the First International Conference on Health Promotion, Ottawa, 21 November 1986, Ottawa.
<http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>
- WHO. (2018). Healthy Settings. Hentet fra http://www.who.int/healthy_settings/en/

Del 2 - Fagartikkelen

Ikke bare en random person.

En studie av det ungdomsvennlige og likeverdige ved oppsøkende ungdomstjenester i Oslos bydeler.

Sammendrag

Å styrke ungdoms tro på seg selv, og deres relasjon til samfunnet står sentralt i oppsøkende ungdomsarbeid. Arbeidet organiseres ulikt i kommuner, og mellom bydeler i Oslo. Høsten 2018 fikk Uteseksjonen i Oslo oppdrag fra Byrådet å utvikle en faglig veileder. *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom* ble vedtatt sommeren 2020

Artikkelen studerer feltarbeideres forståelse av det ungdomsvennlige og likeverdige i egen tjeneste. Jeg går gatelangs med oppsøkende ungdomsarbeidere under pandemien, opplever stedene og feltarbeidernes møter med ungdom i tre bydeler. Deretter møter jeg feltarbeiderne til gruppeintervjuer om dagens situasjon, og deres forventninger til forestående *Oslostandard*.

Informantene vektlegger at tillitsbasert frivillig relasjon krever tid og forutsigbarhet, spesielt overfor *utsatt ungdom*. Informantene anser ikke *Oslostandard* som nye føringer, mer som en etterlengtet beskrivelse av deres arbeid.

Innledning

Oppsøkende sosialt ungdomsarbeid har pågått systematisk over 50 år i Oslo (Pettersen, 2019). Feltarbeid foregår på gater, parker og arenaer som tjenesteyter ikke kontrollerer, og ved voksenstyrte arenaer som skole og fritidsklubber. Flere tjenester har *åpent kontor* med fastsatte åpningstider. Å ta kontakt med ungdom ute er situasjonsavhengig. De som jobber oppsøkende har som regel ingen makt overfor ungdommene eller treffsteder, kontakten er frivillig (Andersson, 2013; Hjort, 1988). Ungdommene er ikke klienter ved første møte, klientrelasjon etableres over tid (Liss, 2019). Benevnelsen *feltarbeider* brukes om oppsøkende ungdomsarbeidere (Andersson, 2018; Bentzen, 1980; Erdal, 2006; Oslo kommune, 2020b). Oppsøkende enheter driver også oppfølgingsarbeid, og kartlegginger av enkeltområder eller ungdomsmiljø. En målsetting for oppsøkende enheter i Oslo er å styrke ungdoms tilknytning til egen bydel. Manglende tilknytning vurderes som risiko, styrket tilknytning kan gjøre *utsatt ungdom* mindre *utsatt*.

Bakgrunnen for oppsøkende tjenester er ofte bekymringer omkring ungdomsmiljø eller områder. Dette kan være ungdom som oppleves hjelpetrengende, som ikke oppsøker hjelp, eller avviser inngripen (Bentzen, 1980; Katznelson, Görlich, & Christensen, 2019).

Arbeidsmetodikken ble utviklet av sosialarbeidere som tok faget ut til ungdomsmiljøene, ut på *gata* (Nieminen & Gretschel, 2018). Fokuset var å bistå ungdom, skriftliggjøring av arbeidsmetodene hadde mindre betydning. Feltarbeid framstår som både metode og fagfelt, definert som *kontaktskapende og ressursformidlende sosial aktivitet* overfor utsatte miljø som er vanskelig å nå (Andersson, 2010). Som definisjonen viser er arbeidet mer en sosial virksomhet, enn behandling ut fra diagnose eller metodikk.

Artikler, bøker og fagsamlinger for oppsøkende ungdomsarbeid i Norge gjennom 70- og 80-tallet preges av storbytjenestene (Askheim, 1991). Arbeidet i mindre kommuner og bydeler var lite beskrevet. «Et hovedproblem for utekontaktene i dag er knyttet til deres diffushet eller identitetsløshet» (Askheim, 1992). Fagfeltet har ingen nasjonal koordinering (Helse og omsorgsdepartementet, 2019). I Oslo samarbeider oppsøkende tjenester med SaLTo-koordinator, som koordinerer miljøkunnskap fra bydelenes ungdomstjenester. SaLTo-nettverket er kommunens og politidistriktets forebyggende samarbeidsmodell mot kriminalitet og rusmisbruk blant barn og unge (Oslo kommune, 2020c).

Sommeren 2020 ble *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom* vedtatt (Oslo kommune, 2020b). Oslostandard refererer *Ungdomsvennlige velferdstjenester*, en faglig oppsummering fra Fylkesmannen med fokus på unges rettigheter og ungdomstilpassede tjenester (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019). Begge bekrefter at brukerinvolvering i offentlige velferdstjenester har tydelig fokus.

Problemstilling

Artikkelen undersøker feltarbeideres forståelse av det *ungdomsvennlige* og *likeverdige* i eget arbeid:

- Hvordan forstår feltarbeidere det ungdomsvennlige og likeverdige i oppsøkende tjenester overfor utsatt ungdom i Oslos bydeler?

Forskningsspørsmål:

- Hvordan jobber feltarbeidere med ungdomsvennlighet og likeverdighet i Oslos bydeler i dag?

- Hvordan opplever feltarbeidere i Oslos bydeler at ungdomsvennlighet og likeverdighet er viktig i deres arbeid?
- Hvordan forventer feltarbeidere i Oslos bydeler at Oslostandard kan påvirke det ungdomsvennlige og likeverdige i deres oppsøkende arbeid?

Teoretisk forståelse

Oppsøkende sosialt ungdomsarbeid har pågått systematisk i Norge siden 1969 (Bentzen, 1980; Erdal, 2006). Oppsøkende ungdomsarbeidere møter risikoutsatte unge ved uformelle samlingsplasser. Oppsøkende ungdomstjenester har ulike organisatoriske rammer, tilpasset sitt lokalmiljø (Henningsen & Gotaas, 2008; Pedersen, 2013). Under halvparten av norske kommuner, og over halvparten av Oslos bydeler har slike tjenester (Hansen, Tofteng, Holst, Flatval, & Bråthen, 2018; Pettersen, 2019).

Oppsøkende ungdomsarbeid foregår ved gater, barnehager, skolegårder, handlesentra, trafikknutepunkt, kirkegårder og liknende. Her er ungdom fri fra familie, skole og voksenstyrte organisasjoner. Feltarbeideren har som regel ingen kontroll over treffstedene. Relasjonen etableres som uformell frivillig kontakt før hjelpebehov avklares. Dette skiller oppsøkende tjenester fra øvrige hjelpetjenester (Andersson, 2010, 2018; Hjort, 1988).

Parallelt med opprettelsen av oppsøkende ungdomstjenester, får *sosiale system* tydeligere fokus innen sosialt arbeid. Målgruppe for oppsøkende tjenester er ungdom i fare for å miste tilknytning til deler av samfunnet. Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell viser hvordan sosiale system samspiller, og påvirker individet. Mikrosystemet rundt enkeltindividet samspiller med andre mikrosystem og nære institusjoner (mesosystem), samfunnsinstitusjoner (eksosystem) og overbyggende samfunnsnormer (makrosystem).

Figur 2 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Forståelsen av gjensidig sammenheng gjør modellen nyttig som forståelsesramme for nærmiljøets betydning for barns utvikling (Rønningen, 2003). For utsatt ungdom er grenseflatene mellom mikrosystemene, *meso-nivået*, viktig for sosial integrasjon lokalt (Båtevik, Kvalsund, & Myklebust, 2020). Samfunnsfaktorenes betydning vises også gjennom *helsefremmende arbeids* framvekst fra 70-tallet til Helsinki-erklæringen: *Helse i all politikk* (WHO, 1978, 2014). Regjeringens kunnskapsportal mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, www.utveier.no, refererer Bronfenbrenner og viktigheten av ungdoms tilknytning til samfunnet (RVTS Øst, 2017).

Ungdomstiden var tidligere mer ansett som overgangsfase til voksentilværelsen, og mindre som *livsfase* (Aitken, 2019). Ungdomsarbeid som vokser fram i etterkrigstiden adresserer sider som oppleves problematiske for storsamfunnet (sosialt arbeid), og ungdoms samfunnsdeltakelse (ungdomsarbeid) (Williamson, Coussée, & Basarab, 2018). Oppsøkende ungdomsarbeid favner begge aspektene (Nieminen & Gretsche, 2018). Feltarbeidere treffer enkeltungdom, grupper og lokalsamfunn, innsatsen omfatter både universelle, selekterte og indikerte forebyggingsstrategier (Liss, 2019). Det å gjøre ungdom og deres nettverk i stand til selv å håndtere utfordringer står sentralt (Bentzen, 1980). Kiilakoski, Kinnunen og Djupsunds studie av ungdomsarbeid i Kokkola poengterer at ungdommenes *nytte* av ungdomstjenestene ligger i *relasjonen* til samfunnet. *Ungdomsarbeid* må gjøres forståelig for ungdom, samarbeidspartnere og befolkning, og derfor begrepsfestes (Kiilakoski, Kinnunen, &

Djupsund, 2018). Tilknytningen til oppvekstområde og ungdoms *rett til bydelene* peker mot demokratisering av bo-områder (Tahvilzadeh, Dahlstedt, & Kings, 2018).

Ungdom viser gjennom sin tilstedeværelse og handling forståelse av egen rolle i bydelen (Rosten, 2017). Ungdoms atferd utløser ulike typer ungdomsarbeid og kontrolltiltak. Emma Davidson undersøkte feltarbeid overfor ungdom med antisosial atferd i Skottland (Davidson, 2020). For å komme i posisjon må feltarbeiderne holde avstand til kontrollinstanser, samt innse at oppsøkende virksomhet kan utpeke ungdommenes offentlige nærvær som problem. Derfor, konkluderer Davidson, må oppsøkende tjenester motstå konseptualiseringen av ungdom i gata som et problem, og arbeide for styrkende og frigjørende ungdomstjenester. Der ungdomsgrupper opplever at storsamfunnet ser dem som en trussel, ved at kontrolltiltak settes inn, påvirkes deres opplevelse av tilhørighet (Solhjell et al., 2019).

Oppsøkende tjenesters dokumentasjonspraksis involverer ofte brukere og tjenester rundt ungdomsmiljøene. Kartleggingsverktøyene Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) og Situasjonsanalyse (SAT) brukes ved oppsøkende tjenester med veiledning fra regionale kompetansesentre på rusfeltet (KoRus Oslo, 2020). Her er brukerinvolvering vesentlig (Mounteney & Utne Berg, 2008). Utekontakten i Tønsberg gjennomførte i 2019 dialogmøte med ungdom om utekontaktens tilstedeværelse ved rutebilstasjonen i sentrum, denne medvirkningsprosessen styrket tjenestens relevans overfor målgruppa (Howlid, 2019).

Ungdomsvennlige Velferdstjenester.

Ungdomsvennlige velferdstjenester er en faglig oppsummering fra Fylkesmannen i Oslo og Viken (Fylkesmannen i Oslo og Viken, 2019). Denne viser til FNs barnekonvensjon, og SINTEF-rapporten *Evaluering av samhandlingstiltak rettet mot utsatte barn og unge* som konkluderte at ungdomstjenester fungerer bedre ved større grad av brukermedvirkning (Kaasbøll, Melby, & Ådnanes, 2017). Inspirasjonen kom fra helsesektoren hvor sykehusene har ungdomsavdelinger, ungdomsråd og eget fagfelt, ungdomsmedisin (Helse-og omsorgsdepartementet, 2015). Velferdstjenester defineres som: «tilbud til ungdom om en eller annen form for sosial, helsemessig eller pedagogisk tjeneste», tilpasset: «ungdomsgruppens kulturelle uttrykk, livs- og modningsfase, individuelle helhetlige behov og menneskerettigheter». Utekontakter nevnes som ett eksempel, og oppsummeringen refereres i *Oslostandard*. Begrepet *ungdomsvennlig* er ikke nytt innenfor oppsøkende arbeid, men ikke definert slik tidligere.

Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom

Manglende oversikt og koordinering lå til grunn for beslutningen om å utvikle kvalitetsstandard for oppsøkende ungdomsarbeid (Oslo kommune, 2018). Oslo kommunes hjemmeside viser oppsøkende team i 11 av 15 bydeler (Oslo kommune, 2020a).

Uteseksjonens jubileumsbok viser oppsøkende ungdomsarbeid i 14 bydeler, hvorav 8 beskrives som rene oppsøkende tjenester (Pettersen, 2019).

Prosessen fram mot Oslostandard innebar medvirkning fra ungdom, feltarbeidere og samarbeidspartnere (KoRus Oslo, 2019). Høringsutkast ble offentliggjort november 2019, og *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom* vedtatt juni 2020 (Oslo kommune, 2020b). Gjennom prosessen blir begrepene *ungdomsvennlige og likeverdige tjenester* sentrale.

Standarden inneholder kompetansegrunnlag, og faglige anbefalinger under følgende overskrifter: *Organisering og ledelse, Ressurser og bemanning, Samarbeid, Kompetansebehov, Feltarbeid, Oppfølgingsarbeid, Dokumentasjon og kunnskapsproduksjon, Nærmiljøarbeid og sentrumsarbeid, Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester*. Oslostandard er en anbefaling til bydelene, ikke direktiv overfor feltarbeidere.

1. Innledning	6
2. Oppsøkende ungdomsarbeid	10
2.1 Hva er oppsøkende ungdomsarbeid?	11
2.2 Behov for oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo	13
2.3 Forankring av det oppsøkende ungdomsarbeidet	15
3. Kvalitetskriterier og tiltak for oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo	16
3.1 Faglige forutsetninger for godt utekontaktarbeid	17
3.2 Organisering og ledelse	18
3.3 Ressurser og bemanning	19
3.4 Samarbeid	20
3.5 Kompetansebehov	24
3.6 Feltarbeid	26
3.7 Oppfølgingsarbeid	29
3.8 Dokumentasjon og kunnskapsproduksjon	30
3.9 Nærmiljøarbeid og sentrumsarbeid	32
3.10 Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester	34
4. Vedlegg	36
a) Lovverk og grunnlagsdokumenter	37
b) Mal for innhenting av samtykke	38
c) Begrepsavklaringer	39

Figur 3 Innholdsfortegnelse Oslostandard (Oslo kommune, 2020b).

Begrepet utsatt ungdom

Oslostandard refererer FAFO-rapporten *Trøbbel i grenseflatene* (Hansen, Jensen, & Fløtten, 2020). Her beskrives *utsatte unge* som ungdom med flere risikofaktorer, sammensatte utfordringer, og parallelle hjelpebehov. Videre refereres Flatø-utvalget, som ser utsatte unge som hjelpetrequende som skyves mellom instanser, eller mottar hjelp fra flere tjenester uten at bistanden koordineres (Flatø, 2009). Oppsøkende tjenester møter også utsatte unge som ikke har kontakt med hjelpetjenester.

Pandemien påvirker oppsøkende arbeid.

Feltarbeidere jeg traff opprettholdt nær normal drift gjennom pandemien. Skoler og åpne tilbud stengte ned, flere tok til orde for bekymring for utsatte grupper. En feltarbeider skrev i fagbladet Fontene i juni 2020: «Selv om gatene var nokså folketomme etter at Norge stengte, så vi grupper med mennesker som i liten grad endret bevegelsesmønsteret» (Bekken, 2020). I Winnipeg Canada stengte lavterskeltiltak og tydeliggjorde at oppsøkende velferdstjenester ikke var rigget for situasjonen, og burde innarbeides i planverk for byens pandemirespons (Grift & Cooper, 2020). Artikkelen går ikke videre inn på oppsøkende arbeid i møte med pandemier.

Metode

Jeg fulgte utviklingsprosessen for *Oslostandard*. Data herfra danner grunnlag for studien. Jeg søkte informanter fra 2-3 kommunale oppsøkende ungdomstjenester. Tre bydeler deltok.

Feltarbeidet organiseres som teamarbeid. Jeg valgte fokusgruppeintervju for å møte informantene slik de treffer ungdom. Intervjuguide var utviklet fra forskningsspørsmålene og testet overfor representanter for oppsøkende tjenester. I bydelene gjorde jeg feltobservasjoner i forkant av intervjuene, sammen med bydelstjenestene. Jeg førte feltlogg fra observasjonsrundene. Deltakende observasjon utgjør en mindre del av datainnhenting, her knyttes informantenes feltarbeid til gruppeintervjuene.

Jeg fulgte Vivi Nilssens oppsett for åpen koding (Nilssen, 2012). Jeg leste alle intervjuene, gikk deretter gjennom setning for setning, og kodet dialogesekvenser fortløpende. Samlet ga dette 40 koder. Disse hadde navn som (alfabetisk fra K til M): *Kontakt*, *Kontinuitet*, *Kontor*, *Kunnskapsbasert*, *Ledelse*, *Likeverdighet*, *Medvirkning*, *Myndighet* og *Mål*. Deretter gikk jeg

inn i Oslostandards anbefalinger, og artiklene fra barnekonvensjonen referert i *Ungdomsvennlige velferdstjenester*. Jeg utformet 4 kategorier tilpasset problemstillingen:

- Unge påvirker tjenesteutforming. Dette gjelder faglig innretning og tjenesteutvikling. Likepersonsarbeid og erfaringskonsulenter er eksempler på god praksis.
- Tjenestepresentasjon. Utekontaktene informerer om tilgjengelighet, kommunikasjonen tilstrebes inkluderende og forståelig.
- Kommunikasjon og samhandling med unge. Dialog med ungdom om taushetsplikt og informasjonsdeling. Feltarbeidere kjenner unges bruk av sosiale medier.
- Fokus på utsatte grupper. Arbeidet skal inkludere unge, motvirke *dropout*, speile den flerkulturelle storbyen, og fremme tilhørighet gjennom ikke-diskriminerende praksis.

Jeg koblet kodene mot kategoriene. Så gikk jeg på nytt gjennom intervjuene for å sikre at vesentlige deler ikke var utelatt, og at innholdet var riktig kodet og kategorisert. Noen koder er koblet mot flere kategorier. Jeg gjennomførte tilsvarende prosess med feltnotatene.

Jeg besøkte tre bydeler, mot øst, vest og sør.

Bydelene har ulik størrelse, organisering, og avstand til sentrum. Ansattes faglige og personlige bakgrunn er sammensatt. Flerparten av feltarbeidere jeg traff har erfaring fra andre hjelpetjenester. Enkelte utekontakttjenester møter hovedsakelig ungdom ved tjenestens egne lokaler, ofte omtalt som *innkontakter* (Henningsen & Gotaas, 2008). Tjenestene jeg møtte var ikke *innkontakter*.

Jeg deltok ved tre feltrunder og ett besøk i *åpent kontor*, til sammen 13 timer observasjon. Jeg opplevde feltarbeidernes møter med ungdom i bydelene, som ved skolegårder, parker, kollektivknutepunkt og liknende møtesteder. Jeg gjennomførte ett gruppeintervju på om lag en time i hver av de tre bydelene. Her deltok tretten feltarbeidere, seks erfaringskonsulenter og en leder. Det var klart flere informanter enn forventet.

Erfaringskonsulentene som deltar er sist i tenårene til midt i tjuårene, ansatt av bydelene eller involvert gjennom likemannsarbeid. I en bydel ble erfaringskonsulenter invitert inn av feltarbeiderne, da jeg besøkte *åpent kontor*.

Forskningsetikk

Studien undersøker ikke personlige forhold eller egenskaper ved informanter eller klienter. Informanter arbeider ved offentlige tjenester. Jeg studerer feltarbeideres opplevelse, ikke faktorer ved ungdommene. Oslo kommune har rundt 80 oppsøkende ungdomsarbeidere. Gruppeintervju i tre bydeler sikrer tilstrekkelig anonymitet. KoRus Oslo og Uteseksjonen hjalp med oversikt over mulige informanter, de kjenner ikke hvilke bydeler jeg kontaktet.

Studien er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Informative samtykkeskjema ble sendt informantene i forkant. Observasjonsrundene hadde fokus på feltarbeiderne, ikke ungdommene vi påtraff. Feltnotat inneholder ingen kjennetegn ved ungdom, ingen er direkte sitert. Feltnotat er anonymisert med tanke på stedsnavn og gjenkjennelige beskrivelser.

Til intervjuene tok jeg med utskrift av studiebeskrivelse og samtykkeskjema, disse ble gjennomgått. Dette ble særdeles viktig der erfaringskonsulenter ble direkte invitert. Jeg hadde ikke detaljert intervjuuskjema, jeg ønsket en utforskende dialog. Transkripsjon fra intervjuopptak er anonymisert, opptak slettes etter studien.

Funn fra studien

Informantenes uttalelser om eget arbeid er studiens hovedspor. Metodisk har jeg observert og deltatt ved feltarbeid i forkant av intervju. En sammentrekning av en episode fra feltloggen viser dette:

Vi er på en høyde i en park hvor ungdom ofte samles. Det er helgekveld, varmt til mai å være. Situasjonen er uoversiktlig, mange er fulle, det er litt ampert mellom noen ungdommer. Noen er litt skeptisk til oss, kaller oss «snitch» eller «bauers». Vi snakker med flere, er synlige, ser hvordan det utvikler seg. Vi setter oss ned, vil ikke framstå som kontrollører. Vi jobber med blikket, får øyekontakt, sier hyggelige ting til de rundt oss. Noen kommer bort, prater litt. Vi er hyggeligere å prate med, forteller de. De blir, vi snakker om ulikt, mest om hvem vi er, og hva vi gjør her. Ungdommene er nysgjerrige. Situasjonen demper seg. En gruppe oppløses, noen reiser hjem, nå går vi også. Vi reiser oss, sier takk for oss, takk for praten. Mens vi går ned derfra hører vi applaus, ungdommene klapper for oss, ønsker oss en fin kveld videre.

Eksempelet viser hvordan feltarbeiderne leser situasjoner, håndterer uoversiktlighet, møter skepsis fra ungdomsgruppa og stoler på kolleger og egen faglighet. Ungdom verdsetter at

feltarbeiderne bryr seg, så lenge det skjer med respekt. Feltarbeiderne kommer *til* ungdommene, venter på invitasjon før de presenterer seg og sitt oppdrag, og blir akseptert.

Hvordan jobber feltarbeidere med ungdomsvennlighet og likeverdighet i Oslos bydeler i dag?

Artikkelen går videre inn på informantenes forståelse av det ungdomsvennlige og likeverdige i eget arbeid overfor utsatt ungdom. De to første forskningsspørsmålene; hvordan feltarbeidere jobber med ungdomsvennlighet og likeverdighet i dag, og hvordan dette er viktig, ser jeg mot de fire kategoriene tidligere beskrevet: *kommunikasjon og samhandling, ungdomspåvirkning, tjenestepresentasjon og utsatt ungdom*. Det tredje forskningsspørsmålet, om forventninger til Oslostandard, ses mot de ni temaene fra Oslostandard.

Kommunikasjon og samhandling med ungdom

Informantene er sammenfallende, en forutsigbar tjeneste tar tid å bygge. En sier: «Dette med tid og tillitt og kontinuitet og regelmessighet gjør at man på en måte blir en forutsigbar tjeneste over tid». Tillitt brytes også lett ned om tjenesten blir borte eller redusert, noe en annen informant satte ord på: «når vi kom så var det jo ofte sånn, på feltrunder, at *hvor lenge varer dere liksom?*». Kontinuerlig tilstedeværelse ute vektlegges: «at vi faktisk er der».

Frivillighet står sentralt. «De kan gå når tid som helst. Hvis de ikke føler de kan stole på oss» sier en. Frivillighet omtales som gode for jobbutøvelsen: «Vi er veldig heldige sånn (...) at vi ikke blir tvunget på dem». Ruskontrakter og straffegjennomføring vanskeliggjør dette. Det legges opp som frivillig, men ungdommenes valgfrihet diskuteres av informantene: «vi sier at vi ikke synes det er veldig ålreit at det er sånn at vi er med i straff i det hele tatt, disse ungdommene blir ofte spurt, kjenne du noen utekontakter, noen klubbarbeidere i bydelen du bor i...» En feltarbeider var klar: «De sier jo at det er frivillig. Men det er jo ikke det. Det er det minst dårlige alternativet».

Feltarbeiderne møter ungdommene der ungdom er: «da mener jeg ikke bare der de er fysisk, men også emosjonelt og psykisk og alt». Ungdommene følger ikke alltid avtaler, en informant forteller om saksbehandlere: «som blir veldig oppgitt, over at ungdom ikke møter opp, ikke gjør ditten ikke gjør datten, de tar det veldig personlig». Flere forstår at det er lett å bli utålmodig. Det å sette agenda på vegne av ungdommene nevner flere: «i motsetning til hvordan jeg jobbet tidligere da, f.eks. i barneverntjenesten eller NAV (...), og jeg har en

agenda, så er det helt annet arbeid her, for her er det frivillig, den andre må jo også ønske relasjonen».

Unge påvirker tjenesteutforming

Dialog med ungdom er sentralt i arbeidet. Da målet er kontakt med utsatte ungdomsmiljø, blir ungdoms innspill grunnleggende: «Samle inn informasjon som er viktig for arbeidet vårt fra ungdommene som er ekspertene på det å vokse opp, det å være ung i dag, i den bydelen vi er fra». Innspill berører både bydels- og individnivå: «Dette tar vi med oss videre, både i arbeidet vi gjør i det daglige, hva vi fokuserer på, hva vi formidler oppover i systemet». Samtidig tas beslutninger uten mulighet for brukerinnspill: «i hverdagen tar vi mange valg, som, uten å spørre ungdommen hva de vil da».

Feltarbeidere kontakter ungdommene når de skriver bekymringsmelding til barnevernet. Ungdommen vet hva som skjer, får sine synspunkter med: «Det gir dem en stemme i det som, de blir ikke tatt på senga da, at de kan skrive i bekymringsmelding, at det her er jeg uenig i». Informantene ønsker at ungdommene vet hva som skjer. En erfaringskonsulent forklarer: «når de får plutselig brev fra barnevernet, (...) så står man der, helt satt ut da, har ikke kontroll over livet sitt». Kontakten mellom ungdom og feltarbeider etableres ofte lenge før bekymringsmelding er aktuelt, en feltarbeider sier: «om det kommer dit hen at det blir en bekymringsmelding, at det blir aktuelt, så er det ingen bombe».

Tjenestene jeg traff har erfaringskonsulenter tilknyttet bydelen. Oppdragene deres er å bidra innad med å utvikle tjenesten, utad til formidlingsarbeid. En informant sier at erfaringskonsulentene skal kunne avbryte planleggingsmøter med: «hei, hva med ungdommene, vil de det her?». Erfaringskonsulenter deltar ved utvikling og gjennomføring av rusforebyggende arbeid i skoler. Noen erfaringskonsulenter er ansatt, andre blir erfaringskonsulenter gjennom kontakt med ungdomstjenestene. Jeg spurte noen erfaringskonsulenter hvordan de ble erfaringskonsulenter: «man blir det av å bare, man blir spurt...». De ansatte bekreftet dette: «da samla vi dem bare, og spurte om de var interessert». Informantene forteller at erfaringskonsulentene bruker egne erfaringer på en måte som gir mestring.

Gjennom feltarbeid får feltarbeiderne innspill om bydelens fritidstiltak: «Vi får jo ofte tilbakemeldinger på aktiviteter og sånn som er på klubbene, (...) og vi har jo mulighet til å gi tilbakemelding til klubbene». Bydelene jeg besøkte har arbeidstiltak for ungdom,

deltidsarbeid gjennom året eller sommerjobb. I samtaler om jobb blir fritid ofte samtaletema: «hva de savner av fritidstilbud, spesielt i sommerferien, ikke sant. Så har vi snakka om det på teammøte».

Flere samarbeider med ungdomsrådet, det formelle medvirkningsorganet, bl.a. om sosiale medier. En bydel viser til en utmerkelse bydelen fikk for ungdomsarbeidet. «En av grunnan til at bydelen vant den prisen er jo nettopp fordi bydelen er så god på medvirkning, det er blant anna på grunn av ungdomsrådet».

Angående dokumentasjon av ungdomsmedvirkning er informantene samstemt, dette ansees utfordrende. En informant sier det er vanskelig å synliggjøre: «da ligger det liksom mellom linjene». En annen: «vi er liksom på stikkords journalføring». Medvirkning oppleves som selvsagt: «Det ville blitt som å si til noen, husk å puste». Fordi det oppleves selvsagt, virker det fremmed å snakke om. Det som derimot dokumenteres er bidrag til kunnskapsinnhenting til SaLTo-nettverket, eller for SAT- eller HKH-rapporter (KoRus Oslo, 2020). En sier: «Vi har tatt ungdom inn fra gata, litt tilfeldige grupper, spandert pizza og spurt om de har en time til å svare på noen spørsmål». Fordi feltarbeidere har kontakt med ungdom, blir de brukt til å innhente synspunkter. En feltarbeider forteller om innspill ved en ungdomsdag i bydelen: «da var det en god del ungdommer der, ca. 200, vi snakka med 80 av de». I *feltarbeidet* framstår ikke medvirkning åpenbart: «Medvirkning i det oppsøkende, i det konkret oppsøkende, det er litt nytt begrep for meg egentlig». En utfordring er hvordan feltarbeideren vurderer ulike innspill: «vi har forbedringspotensialer når det gjelder å strukturere og dokumentere akkurat den biten der, sånn at nettopp de viktigste stemmene kommer mye tydeligere frem».

Tjenestepresentasjon

En kjernevirksomhet ved oppsøkende ungdomsarbeid er å være synlig ute og snakke med ungdom. Feltarbeidere presenterer tjenesten ved samlingssteder som skoler, fritidsklubber, T-banestasjoner osv. En feltarbeider sier at: «klubbene er en ganske stor arena for oss da. At vi blir veldig godt kjent med de som går der». Feltarbeiderne spør ungdommene om steder og miljøer hvor tjenesten bør ha fokus. Ved møter med ungdom feltarbeiderne ikke kjenner, forklares tjenesten: «Noen ganger lurere de på hvem vi er, da forklarer vi det, da kommer vi ofte i en fin dialog». Kjennskap til tjenesten vurderes som forutsetning for medvirkning. Feltarbeiderne samarbeider med ungdom om sosiale medier, både om innhold og valg av plattform. Sosiale medier gir både presentasjon utad, og mulighet for ungdoms innspill: «Ved

at vi tar i bruk sosiale medier for å nå ut, og ber om tilbakemelding (...) det tenker jeg er en form for forsøk på brukermedvirkning».

En sen kveld i en park tok teamet jeg gikk med på merkede vester. De ville tydeliggjøre funksjonen. Der påtraff vi ungdom fra andre bydeler som ikke kjente dette oppsøkende teamet. Ved større arrangement, som gratiskonsert på Rådhusplassen, jobber feltarbeidere fra flere bydeler sammen, og går med like vester.

For de som har *åpent kontor* oppleves dette lavterskeltilbudet som viktig, ungdom jeg traff der støtter det. De som ikke har tilgjengelig kontor bruker andre arenaer, som fritidsklubber. Tilgjengelig kontor framstår ikke som resultat av innspill fra unge eller ansatte, tjenestene ligger der de får lokaler: «Vi hadde jo kontorlokaler et annet sted som var mer attraktivt før, hvor det ikke var så ordentlig, det så mer ut som et ungdomssted». Noen har ikke det de selv kaller *ungdomsvennlige lokaler*, og sier om eget kontor: «Vi har jo aldri tenkt at vi skal ha noe hengested for ungdom her».

Utsatte unge

Informantene peker på tid og forutsigbarhet for å nå utsatte unge, samt gruppevirksomhet hvor unge selv bestemmer tema og framdrift. Et team har gruppevirksomhet hvor fokus er livet i det flerkulturelle samfunn. En erfaringskonsulent utdyper: «Man trenger ikke bare gjøre alt det foreldrene sier, eller helt utelukke dem og bare tilhøre det norske samfunnet, man kan faktisk bli den tredje kulturen da».

Feltarbeidere bistår unge i vanskelige saker: «om det er møte med f.eks. barneverntjenesten de skal ha, da kan de ha oss med hvis de ønsker». Bistand må være ønsket fra ungdommen. En sier: «det er ikke sånn at jeg drar han inn i, eller hun inn i noe, det er litt sånn, at de må si, jeg trenger hjelp av deg til å få gjennomført dette». Feltarbeiderne ser at å løfte ungdommens stemme bidrar til mestring som styrker ungdommene i eget liv.

Når det kommer til straffegjennomføring og ruskontrakter er feltarbeidere usikre på om dette oppleves frivillig, eller om ungdommene aksepterer for å unngå påtale. Det er utfordrende å gjennomføre ruskontrakter, og samtidig jobbe i ungdomsmiljøene. En informant viser til en kollega, en feltarbeider som også jobber med rustester: « så han..., sliter litt..., innimellom...». Feltarbeidet blir vanskelig da ungdommen ikke nødvendigvis opplever en frivillig tillitsbasert relasjon.

Flere bydeler har sommerjobbtiltak, åpent for all ungdom. Ungdommene må aktivt søke og stille til intervju. «Så da samarbeider vi med å, liksom hjelpe ungdommene som trenger å skrive en CV og en søknad». Feltarbeidere tar kontakt med ungdommer de tenker dette er viktig for: «de som vi har blinka oss ut». Feltarbeidere vil at deres kontakter, ofte *utsatte unge*, kjenner tilbudet og får bistand til jobbsøknaden.

Å bringe historiene fra utsatte unge til ledelsen vurderes av flere som vanskelig. En erfaringskonsulent forteller om et møte med bydelsledelsen: «så visste dem egentlig ikke hva oppsøkende var». En feltarbeider sier: «vi skriver i dybde hva vi gjør, så er det ikke alle som leser og skjønner viktigheten med det fordi de ser ikke, de forstår ikke hva oppsøkende arbeid går ut på». Samtidig viser alle informantene til SaLTo-nettverket, som på en god måte samler og forvalter miljøkunnskap.

Hvordan opplever feltarbeidere i Oslos bydeler at ungdomsvennlighet og likeverdighet er viktig i deres arbeid?

Jeg ser dette mot samme kategorier som forrige forskningsspørsmål: *kommunikasjon og samhandling, ungdomspåvirkning, tjenestepresentasjon og utsatt ungdom*.

Kommunikasjon og samhandling med ungdom.

En erfaringskonsulent sier: «det eneste faktisk vi vil, og trenger, er stabiliteten. Det er det vi er ute etter. Vi vil ha stabile..., voksne folk da, som hjelper oss uansett hva vi har å komme med». Erfaringskonsulenten ser på meg og fortsetter: «du ser jo hvordan vi kan prate med hverandre, ikke sant». Alle informanter holder stabilitet høyt. To av teamene har hatt perioder uten oppsøkende tjeneste, det tar tid å reetablere. Tid og kontinuitet vektlegges i møte med enkeltungdom. Problemstillingene kommer først når ungdommen er klar: «Det kommer jo ofte etter hvert, etter at vi er blitt kjent med dem». Informantene, også erfaringskonsulentene, sier at kontinuitet avhenger av faste stillinger i tiltak som ikke er prosjektfinansiert.

Unge påvirker tjenesteutforming.

Informantene vektlegger dialog med ungdom, både om individuell oppfølging og om tjenesten. Alle har erfaringskonsulenter tilknyttet bydelen, to bydelsutekontakter samarbeider med ungdomsrådene. Feltarbeidere deltar ved SAT og HKH-rapporter, som innebærer systematiske innspill fra brukergrupper. To bydeler viste til en type ungdomsdag, der unge gir innspill om forhold de ser som vesentlig. En bydel endret turnus etter innspill fra ungdom de

traff ute. De tre turene jeg hadde ute, og det ene besøket i åpent kontor, viste konkret hvordan feltarbeiderne tilpasser tjenesten i møte med ungdom. Ved Oslo S traff vi en gruppe, en i ungdomsgruppa ville prate med én av feltarbeiderne. Da trakk vi andre oss unna og lot ungdommen sette rammen for samtalen. En feltrunde i en bydel gikk innom en skolegård. Vi hørte stemmer, det var tett gjerde rundt, vi måtte inn i skolegården før vi så hvem som var der. Der presenterte vi oss, spurte om å få hilse på, og fikk en prat. Da jeg besøkte det åpne kontoret, kom noen erfaringskonsulenter innom. De ble da spurt av feltarbeiderne om å delta i gruppeintervjuet. Etter å ha fått studien forklart valgte flere å delta.

Tjenestepresentasjon.

Den viktigste tjenestepresentasjonen skjer ved oppsøkende arbeid ute. Feltarbeidere er også innom skoler og fritidsklubber for å synliggjøre tjenesten. De deltar ved samarbeid i bydelene, ved ferietiltak, ungdomsdager og skoleturer. De er med på byomfattende arrangement som gratiskonsert på Rådhusplassen. Bydelsutekontakter har tilgang på uniformert bil eller merket vest/jakke. Uniformeringen er uformell, og tilpasses oppdragene.

Bydelene har erfaringskonsulenter som bidrar ved informasjons- og formidlingsarbeid. Alle tjenestene bruker sosiale medier. Noen bydeler har felles sosial medieprofil for flere ungdomstiltak, andre for den enkelte tjeneste. Feltarbeiderne har mobiltelefon ungdom kan ringe til, noen har Snap- eller Instagramprofiler og Facebook-sider. Unge jeg traff ved *åpent kontor* kontaktet gjerne feltarbeiderne gjennom feltarbeidernes private Snap. Ungdom bruker den sosiale medieplattformen som fungerer best for dem.

Utsatte unge

Overfor denne målgruppa er varsomhet og kontinuitet vesentlig. En erfaringskonsulent sa: «når tjenesten ble lagt ned så stod det jo folk utenfor her og røyket, liksom, stod å røyka hasj utenfor her». Det å koble inn andre tjenester, som barnevern, bidrar tjenestene til. Det å hjelpe ungdom å si sin mening er viktig. En sier: «noen ganger ser man jo urettferdigheten på skolen også. Altså, bildet en skole, en sosiallærer kan ha av en ungdom, vi kan jo være uenig». Det er viktig for feltarbeiderne at ungdommene opplever støtte.

Et mål er at ungdommen sikres tilgang til samfunnet, til hjelpetjenester: «at samfunnet blir nyttig for deg på alle mulige måter, så du ikke føler deg helt uttafor, at du kan benytte deg av tjenester som NAV og helse og sånne ting da». De viser til ungdom som trenger at noen er ute

og ser hva som skjer, også når det ikke går bra. Har man en tillitsfull kontakt kan man ta opp hva som helst. En erfaringskonsulent sier: «hvis du er på en måte på en litt dårlig spor, (...), det er ikke sånn at de holder tilbake og ikke sier noe, nei de sier ærlig, ferdig med det». En annen følger opp: «da er du mye mer knytta til det tipset enn om du hadde fått det fra en random person (...) Det er ikke akkurat de tjenestene som gjør stedet til det det er, det er personlig kontakt».

Hvordan forventer feltarbeidere i Oslos bydeler at *Oslostandard* kan påvirke det ungdomsvennlige og likeverdige i deres oppsøkende arbeid?

Jeg ser informantenes innspill opp mot de ni temaene anbefalingene fra Oslostandard er inndelt i: *Organisering og ledelse, Ressurser og bemanning, Samarbeid, Kompetansebehov, Feltarbeid, Oppfølgingsarbeid, Dokumentasjon og kunnskapsproduksjon, Nærmiljøarbeid og sentrumsarbeid, Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester* (Oslo kommune, 2020b). Funn sees mot anbefalingens innhold, uten at anbefalingene utdypes. Et overordnet funn er at ingen informanter sier at Oslostandard endrer arbeidet, snarere at arbeidsmåten bekreftes.

Organisering og ledelse. Informantene opplever at de er del av bydelens ungdomstiltak, at feltarbeid prioriteres. De forteller om ulik organisering, ulik lederinvolvering. En erfaringskonsulent sier at ledelsen: «har ikke sett hva oppsøkende team er for noe». En ansatt fortsetter: «Det sees kanskje litt som et side-prosjekt». Flerparten av informantene forteller om overordnede ledere som følger opp, som har innsikt.

Ressurser og bemanning. Bydelene har lokalkunnskap og arbeider systematisk oppsøkende. Våren 2020 økte antallet feltarbeidere da flere klubbarbeidere ble satt i oppsøkende tjeneste. En bydel driver mer feltarbeid sommertid. Prosjektstillinger tilknyttes tjenestene, som ekstraressurser eller som vesentlig del. En informant sier: : «Det har vært noe oppsøkende virksomhet før det og, men det har vært mer prosjekt». En annen: «vi havner automatisk i en sånn, den kategorien som ikke er helt nødvendig». En erfaringskonsulent løfter arbeidets distanse til øvrig organisasjon som utfordring: «at oppsøkende ikke har klart å fremme hva de gjør er litt fordi dem er autonome, at de på en måte ikke er under noen».

Samarbeid. Informantene har bredt bydelsomfattende samarbeid. Fritidsklubber og skoler er viktige for kontaktetablering, barnevern og helsetjenester for oppfølgingsarbeid, mens SaLTo-nettverket, politi og utekontaktens eget fagforum fokuserer oversikt.

Kompetansebehov. Informantene har tverrfaglig fagutdanning og erfaring, speiler befolkningen, de kjenner ungdoms liv i Oslo. Alle viste interesse for mitt prosjekt, de samarbeider med utdanningsinstitusjoner og tar imot praksisstudenter.

Feltarbeid. Dette prioriteres. Et team justerte nylig tidspunkt for feltarbeid etter ungdoms innspill. Informantene opplever godt skolesamarbeid, spesielt med sosiallærere. Feltarbeid foregår i skoletid også: «vi har jo faste, ikke sant, avtalt faste tider med skole, da er vi der i storefri den og den dagen.». Skolene velger selv samarbeidsformer, dette er tidvis utfordrende, som en informant forklarer: «det er personavhengig».

Oppfølgingsarbeid. Forutsigbarhet løftes som grunnleggende fra alle informantene. Avklart samarbeid, agenda og samtykke ligger til grunn ved oppfølging. En erfaringskonsulent sier: «Det blir vi jo ganske godt brifa om når vi kommer i kontakt med oppsøkende, gjennom et samtykkeskjema, på hva vi samtykker til, hvilke enheter dem kan kontakte».

Dokumentasjon og kunnskapsproduksjon. Mine informanter bruker fagsystem. De skriver rapporter og oppdaterer fortløpende til SaLTo-koordinator. En sier: «Det er ikke mangel på rapport. Daglig, månedlig og ukentlig. Og kvartalsvis.» Dataverktøyet vurderes ulikt, alle informantene sier dataverktøyet medfører oversikt og rapporteringer. Flere har deltatt ved SAT eller HKH-rapporter.

Nærmiljøarbeid og sentrumsarbeid. Informantene jobber på tvers av bydelene, omtalt som *fellesfelting*, som ved gratiskonserter på Rådhusplassen. De deltar i kommunens fagforum for feltarbeidere, og samarbeider med nabobydeler. Tidlig i prosessen var det skepsis for at Oslostandard ville ta utgangspunkt i Uteseksjonens arbeid. En sa: «Den utfordringen de står overfor er essensielt annerledes enn det vi har. For de har ikke de tre månedene å bruke på å bli kjent med ungdommen».

Ungdomsvennlige og likeverdige tjenester. Tjenestene snakker med og tilpasser arbeidet til ungdomsgruppa, de bruker erfaringskonsulenter, de innhenter brukerkunnskap. Presentasjon av tjenesten diskuteres med ungdom. Ved feltrunder spurte jeg ungdom hvordan unge selv tar kontakt. Det varierte fra sosiale medier, kontoret, fritidsklubben, telefon eller å treffe feltarbeiderne ute. Noen bydeler har sosiale medieplattformer for flere ungdomstjenester. Et team ga aktivt ut kontaktinformasjon til ungdom de traff, som de ikke kjente. Ungdom ble da nysgjerrige på tjenesten.

Diskusjon

Studien ser på feltarbeideres vurdering av det ungdomsvennlige og likeverdige i eget arbeid, hvorfor det er viktig, og hvordan den faglige veilederen *Oslostandard* kan få betydning.

Det som går igjen er viktigheten av tid og kontinuitet, både overfor ungdomsmiljøene og enkeltungdommene. Frivillighet står sentralt, det sees som fordel å jobbe overfor ungdom som selv ønsker samarbeidet. Feltarbeiderne er ingen *random* person ungdommene har kontakt med, men noen de har *tillitt* til. I dette ligger at ungdom ser tjenesteutøvere som *personer* mer enn den *funksjon* de innehar. Bjørn Andersson løfter nettopp det sosiale samspillet når han definerer oppsøkende arbeid som *kontaktskapende og ressursformidlende sosial aktivitet*. Definisjon refereres av flere fagtekster, også *Oslostandard*.

Fokus på utsatte unge er sentralt, med målsettinger om å hindre utenforskap, og bidra til at ungdommene får tjenester de trenger, eller har krav på. Feltarbeidere gir både praktisk og emosjonell støtte til utsatt ungdom, og følger inn mot øvrige tjenesteapparat. Ungdommenes mulighet til å kjenne til eller styre prosesser som påvirker livene deres er viktig.

Utsatt ungdom har sammensatte utfordringer og risikofaktorer, ofte behov for parallelle hjelpetjenester. En standard for tjenester som treffer utsatt ungdom, kan bidra til at denne gruppa opplever bedre møter med hjelpetjenestene. For bydeler uten oppsøkende tjenester kan *Oslostandard* bidra til etablering, og dermed bedret kontakt med utsatt ungdom. Rapportering av ungdomsmedvirkning i det oppsøkende arbeid, og å løfte stemmene til utsatte ungdom, oppleves utfordrende. Dette aspektet av rapportering er lite synlig i standarden.

En gruppe som ofte inngår i *utsatt ungdom*, er ungdom under straffegjennomføring. Flere bydelsutekontakter trekkes inn ved oppfølgingsarbeid, som ved *ruskontrakt*. Det oppleves utfordrende å drive feltarbeid overfor ungdom man også utfører straffegjennomføring overfor. Enkelte feltarbeidere settes i situasjoner som bryter faglige prinsipp om frivillig og tillitsbasert relasjon. *Oslostandard* påpeker at *oppdragsbasert* oppfølging skal følge faglige prinsipper. Anbefalingene kan påvirke arbeidet rundt straffegjennomføring og ruskontrakt.

Informantene forteller om gruppevirksomhet som styrker relasjonen, bidrar til mestringsopplevelser, og lar ungdom sette agenda. *Oslostandard* viser til oppsummeringen *Ungdomsvennlige velferdstjenester* hvor nettopp gruppeaktivitet anbefales. Oppsummeringen fra Fylkesmannen fremhever at aktiviteter skjer i *ungdomsvennlige* lokaler. Utover henvisning

til *Ungdomsvennlige Velferdstjenester* får gruppevirksomhet og lokalene lite oppmerksomhet i Oslostandard. Tjenestenes lokaler framstår som bestemt utenfra.

Informantene trakk inn skole som viktig arena for å synliggjøre tjenesten. Oppsøkende ungdomsarbeidere opplever seg ikke alltid som ønsket samarbeidspartner. Samarbeidet kan oppleves personavhengig. Med Oslostandard kan bydelsutekontaktens samarbeidspartnere, herunder skolene, få en tjenestebeskrivelse som kan greie ut samarbeidet.

Driften justeres fortløpende i tråd med behov i ungdomsgruppa, organisatoriske rammer, forhold i bydelen, eller en pandemi. Oppsøkende tjenester har ulike benevnelser og organisatorisk tilknytning. Fysiske områder og avstand til sentrum påvirker feltarbeidet og ungdoms relasjon til egen bydel. Noen tjenester knyttes delvis opp mot prosjektmidler, innsats kan da avbrytes ved prosjektperiodens slutt, dette motvirker kontinuitet i arbeidet. En erfaringskonsulent mente bydelsadministrasjonens manglende eierskap til tjenestene medfører distanse som gjør det lett å kutte i rammene. Med *Oslostandard* kan ansvaret for tjenesteinnholdet tydeligere plasseres hos bydelsadministrasjonene. Oslostandard foreslår felles tjenestebenevnelse, *utekontakt*. Navnediskusjon ble ikke løftet i intervjuene.

Prosessen fram mot Oslostandard pågikk halvannet år. Informantene kjenner til Oslostandard. Både feltarbeidere, ungdom og samarbeidspartnere fra kommune, stat og frivillig sektor var involvert ved innspillmøter. Forutsetningene for godt faglig arbeid, formulert i kunnskapsgrunnlaget til Oslostandard, samsvarer med det informantene forteller om arbeidet i dag. Det feltarbeidere forteller bekreftes av observasjonsrundene, og harmonerer med hva erfaringskonsulentene forteller.

Tidlig i prosessen var flere informanter redd for at bydelsutekontaktene skulle bli *mini-uteseksjoner*. Samtidig sa flere, om det kommer føringer de ikke kunne følge, da ville de fortsette som tidligere. En sa: «det er langt herfra til rådhuset». Da jeg traff informantene, straks før *Oslostandard* vedtas, var det ingen slik uro. Informantene opplever at innspill er hensyntatt, at egen bydel er langt framme. En oppsummerte slik: «jeg tenker at standarden heller viser at det ikke er et valg om man har oppsøkende eller ikke». Oslostandard oppfattes ikke som *ny* standard, mer som oppsummering av praksis. Fungerende bydelsutekontakter vil ikke bli *nye* med dette. De får snarere en klargjøring av oppdraget. Slik klargjøring savnes av informantene, og etterspørres i fagtekster om oppsøkende ungdomsarbeid.

Konklusjon

Tid, tilgjengelighet, frivillighet og forutsigbarhet står sentralt når feltarbeidere vurderer det ungdomsvennlige og likeverdige i eget arbeid. Dette legger opp til tillitsfull relasjon som er spesielt viktig overfor utsatt ungdom. Samarbeid med ulike nettverk og tjenester er sentralt når tjenestens mål er å styrke unges tilknytning til oppvekstområdet.

Anbefalingene fra Oslostandard harmonerer med dagens arbeid. Snarere enn å *presse* forordninger ned, løfter standarden dagens praksis. Tema som kunne vært tydeligere er hvordan tjenestene dokumenterer ungdomsmedvirkning, viktigheten av gruppevirksomhet overfor utsatt ungdom, og tilrettelegging for *ungdomsvennlige* lokaler.

Oslostandard framstår mer som veileder til bydelene, enn direktiv til feltarbeidere. Standarden sammenfatter det meningsbærende i et fagfelt som i liten grad er godt beskrevet. Standardens konkrete anbefalinger kan lette fagdiskusjoner framover, også utenfor Oslo.

Referanser:

- Aitken, S. C. (2019). Coloring Outwith the Lines of the Map: Children's Geographies as Contested Subfield and Practical Global Force. *Establishing Geographies of Children and Young People*, 1-33.
- Andersson, B. (2010). Erfarenheter av oppsøkende arbeid med vuxna och unga vuxna. *FoU-rapport*, 6, 2010.
- Andersson, B. (2013). Finding ways to the hard to reach—considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16(2), 171-186.
- Andersson, B. (2018). Fringe Work—Street-level Divergence in Swedish Youth Work. *The Sage Handbook of Youth Work Practice*. London: SAGE.
- Askheim, O. P. (1991). «Prøver å Finne Meg Sjæl...» En Studie Av Utekontaktarbeid i Tre Kommuner. Hentet fra Lillehammer:
- Askheim, O. P. (1992). Utekontaktens identitetsproblemer - og veiene ut av dem. In H. Waal & A.-L. Middelthon (Eds.), *Narkotikaforebygging mot år 2000* (pp. 304 - 314). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bekken, M. (2020, 23. juni 2020). Satsingen på oppsøkende sosialt arbeid er en investering i folkehelsen vår. *Fontene*.
- Bentzen, K. (1980). *Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Båtevik, F. O., Kvalsund, R., & Myklebust, J. O. (2020). Vegar til vaksenliv-livsløp og sosial inkludering.
- Davidson, E. (2020). Social justice or social control? An ethnographic study of detached youth work in Scotland. *Scottish Affairs*, 29(2), 254-276.
- Erdal, B. (Ed.) (2006). *Ute - inne : oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Flatø, L. E. (2009). Det du gjør, gjør det helt: bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge. *Norges offentlige utredninger (tidsskrift: online)*, NOU, 22.

- Fylkesmannen i Oslo og Viken. (2019). Ungdomsvennlige Velferdstjenester. Oslo: Hentet fra <http://www.ungdomsvennlig.no/>
- Grift, J., & Cooper, S. (2020). "We work in crisis all day long": Rethinking Emergency Planning in Winnipeg's Inner City. *CCPA*, 49.
- Hansen, I. L. S., Jensen, R. S., & Fløtten, T. (2020). *Trøbbel i grenseflatene*. Oslo: FAFO
Hentet fra <https://www.faf.no/zoo-publikasjoner/faf-rapporter/item/trobbel-i-grenseflatene>
- Hansen, I. L. S., Tofteng, M., Holst, L. S., Flatval, V. S., & Bråthen, K. (2018). *Evaluering av opptrappingsplanen for rusfeltet*. Hentet fra <https://www.faf.no/index.php/zoo-publikasjoner/faf-rapporter/item/evaluering-av-opptrappingsplanen-for-rusfeltet-4>
- Helse-og omsorgsdepartementet. (2015). ST MELD NR 11 (2016-2019) 2015a *Nasjonal helse-og sykehusplan. Helse-og omsorgsdepartementet*.
- Helse og omsorgsdepartementet. (2019). *Rusreform – fra straff til hjelp*. (NOU 2019: 26.). Oslo: Helse og omsorgsdepartementet
- Henningsen, E., & Gotaas, N. (2008). Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje. (2008:2) Oslo: NIBR
- Hjort, H. (1988). *Det oppsøkende arbeidets psykologi*: Oslo: Universitetsforlaget.
- Howlid, A. (2019). Uteseksjonen oppsøkte ungdommene på rutebilstasjonen for å få gjort jobben best mulig. Fontene. Hentet fra <https://fontene.no/fagartikler/uteseksjonen-oppsokte-ungdommene-pa-rutebilstasjonen-for-a-fa-gjort-jobben-best-mulig-6.47.650994.68dcc00003>
- Katznelson, N., Görlich, A., & Christensen, L. (2019). Handlestrategier blandt udsatte unge på kanten af det danske samfund. *Dansk Sociologi*, 30(1), 33-52.
- Kiilakoski, T., Kinunnen, V., & Djupsund, R. (Eds.). (2018). *Towards a Shared Vision of Youth Work: Developing a Worker-Based Youth Work Curriculum*. London: SAGE Publishing.

- KoRus Oslo. (2019). Invitasjon innspillsmøte Oslostandard. Hentet fra <https://drive.google.com/file/d/1IYRNOVhAmyRLewEHEVeVkzI43FajC4Fj/view>
- KoRus Oslo. (2020). KoRus Kartleggingsverktøy. Hentet fra <https://korusoslo.no/kartleggingsverktoy/#top>
- Kaasbøll, J., Melby, L., & Ådnanes, M. (2017). *Evaluering av samhandlingstiltak rettet mot utsatte barn og unge*. Trondheim: SINTEF
- Liss, A. (2019). Uppsøkende sosialt arbeid: Fältsekreterarnas arbeid och erfarenheter i Lysekils kommun. Trollhättan: Högskolan Väst.
- Mounteney, J., & Utne Berg, E. K. (2008). Youth, risk and rapid assessment: a new model for community social work assessment? *European Journal of Social Work*, 11(3), 221-235. doi:10.1080/13691450701733333
- Nieminen, J., & Gretschel, A. (2018). The “social” in youth work: snapshots of Finnish youth work policy and history. *The history of youth work in Europe-volume 6*, 6, 95. Strasbourg: Council of Europe
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*: Oslo: Universitetsforlaget.
- Oslo kommune. (2018). *Byrådets strategiske plan for rusfeltet i Oslo*. Oslo: Oslo kommune
Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13306661-1544443182/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Etater%20%20foretak%20og%20ombud/Velferdsetaten/Planer%20og%20dokumenter%20i%20Velferdsetaten/Bystyrevedtak%20141118%20Byr%C3%A5dets%20strategiske%20plan%20for%20rusfeltet%20i%20Oslo.pdf>
- Oslo kommune. (2020a). Oslo kommunes hjemmeside, om oppsøkende ungdomstjenester. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/barn-ungdom-og-familie/barnevern-og-foreldreveiledning/utekontakter-i-bydelene/>
- Oslo kommune. (2020b). *Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom*. Oslo: Oslo kommune Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13381010-1601979343/Tjenester%20og%20tilbud/Helse%20og%20omsorg/Rusomsorg/Fag%20>

og%20kompetanse%20-
%20Rusomsorg/Oslostandard%20for%20opps%C3%B8kende%20arbeid%20med%20
utsatte%20unge.pdf

Oslo kommune. (2020c). SaLTo - sammen lager vi et trygt Oslo. Hentet fra
<https://www.oslo.kommune.no/prosjekter/salto-sammen-lager-vi-et-trygt-oslo/#gref>

Pedersen, H. (2013). Den mytiske utekontakten - forebyggingsfeltets sjarlatan? *Rusfag*(1), 99-110.

Pettersen, O. M. (Ed.) (2019). *50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo*. Oslo: Oslo kommune.

Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*(01), 53-70.

RVTS Øst. (2017). Utveier (Kunnskapsportal). Hentet fra www.utveier.no

Rønningen, G. E. (2003). Nærmiljø : nostalgi - eller aktuell arena i forebyggende og helsefremmende arbeid? In H. A. Hauge & M. B. Mittelmark (Eds.), *Helsefremmende arbeid i en brytningstid* (pp. s.52-73). Bergen: Fagbokforlaget.

Solhjell, R., Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Saarikkomäki, E., Haller, M. B., Haller, M. B., . . .
Kolind, T. (2019). “We are Seen as a Threat”: Police Stops of Young Ethnic Minorities in the Nordic Countries. *Critical criminology (Richmond, B.C.)*, 27(2), 347-361. doi:10.1007/s10612-018-9408-9

Tahvilzadeh, N., Dahlstedt, M., & Kings, L. (2018). *Orten och stadens demokratisering*. Lund: Studentlitteratur AB

WHO. (1978). Alma Ata Declaration. *Geneva: World Health Organization*.

WHO. (2014). Health in all policies: Helsinki statement. Framework for country action. Hentet fra
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112636/1/9789241506908_eng.pdf?ua=1

Williamson, H., Coussée, F., & Basarab, T. (2018). Multiple opinions: the challenges of youth work and social work. *The history of youth work in Europe-volume 6, 6*, 179.
Strasbourg: Council of Europe

Nøkkelbegrep:

Oppsøkende ungdomsarbeid, utekontakt, utsatt ungdom, medvirkning, likeverdige og ungdomsvennlige tjenester.

Vedlegg:

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til deltakere, med samtykkeskjema

Vedlegg 2: Meldeskjema NSD

Vedlegg 3: Utdrag fra gruppeintervju, anonymisert

Vedlegg 4: Utdrag fra feltlogg, anonymisert

Vedlegg 5: Fagartikkel som PDF, slik den leveres tidsskriftet